

**Käännösvertailu *Anne of Green Gables* -romaanin
suomennoksen alkuperäisestä (1920) ja uudistetusta
(1961) versiosta käännösten uudelleenmuokkauksen
näkökulmasta**

Melissa Lambropoulos

Pro gradu –tutkielma

Monikielisen käännösviestinnän tutkinto-ohjelma, englanti

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Huhtikuu 2022

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Monikielisen käännösviestinnän tutkinto-ohjelma, englanti

Melissa Lambropoulos

Käännösvertailu *Anne of Green Gables* -romaanin suomennoksen alkuperäisestä (1920) ja uudistetusta (1961) versiosta käännösten uudelleenmuokkauksen näkökulmasta

Sivumäärät: Tutkielma, 49 s., 1 liite 18 s.

Tutkielman aihe on käännösten uudelleenmuokkaus ja korjaaminen (ks. Koskinen ja Paloposki 2015), jota tutkin vertailemalla kahta L. M. Montgomeryn vuonna 1908 julkaistusta *Anne of Green Gables* -romaanista tehtyä *Annan nuoruusvuodet* -nimistä suomennoksen versiota. Tutkielman metodina on vertaileva tekstianalyysi. Ensimmäinen tarkastelemani suomennoksen versio on vuonna 1920 julkaistu Hilja Vesalan käännös ja toinen Vesalan alkuperäiskäännöksen pohjalta tehty uudistettu ja tarkistettu suomennos, joka julkaistiin vuonna 1961. Korjaajan nimi ei selvityksistäni huolimatta ole tiedossa.

Tutkimuskysymyksiä ovat: millaisia eroja edellä mainittujen suomennosversioiden välillä esiintyy ja mitkä ovat mahdolliset syyt niiden välisiin eroihin. Pohdin myös, mitä suomennosten väliset erot saattavat kertoa ajankohdista, joina suomennokset on julkaistu. Tarkastelen vertailevassa tekstianalyysissä aineistoani seuraavien, kulttuurisidonnaisten ilmaisujen eli realioiden kategorioiden kautta: kirjallisuuslainat, erisnimet, luonto ja maantiede, mitat, rakennukset, ruoka, tekstiilit sekä yhteiskunta ja kulttuuri.

Tutkimus on luonteeltaan vertaileva. Tutkimukseni tärkeimmät käsitteet ovat uudelleenkääntäminen, uudelleenmuokkaaminen, käännösten korjaaminen, lapsille ja nuorille kääntäminen sekä realiat.

Tutkielmassa todetaan, että erot vuosien 1920 ja 1961 suomennosversioiden välillä johtuvat osittain suomen kielen normien muutoksesta, kielen modernisoinnista sekä lastenkirjallisuuden roolista opetuksen välineenä 1960-luvulla. Vuoden 1961 suomennosversio on enimmäkseen paranneltu versio vuoden 1920 suomennosversiosta, mutta paikoin vuoden 1961 suomennosversiossa esiintyy virheitä, joita vuoden 1920 suomennosversiossa ei ole. Tutkielman loppupäätelmänä on, että uudelleensuomennos *Anne of Green Gables* -teoksesta olisi erittäin tervetullut ja että se, mitä tulisi ottaa huomioon uudelleensuomennosta tehdessä olisi oiva jatkotutkimuksen aihe.

Avainsanat: uudelleenkääntäminen, uudelleenmuokkaaminen, lasten- ja nuorten kirjallisuus, tyttökirjat, realiat

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	Aineiston ja kirjailijan esittely	4
2.1	Lucy Maud Montgomery	4
2.2	Anna-kirjat	7
2.3	Hilja Vesala kääntäjänä ja Anna-kirjojen kääntäminen Suomessa	10
3	Tutkimuksen tausta ja avainkäsitteet	14
3.1	Uudelleenkääntäminen, -muokkaaminen ja käännösten korjaaminen	14
3.2	Lapsille ja nuorille kääntäminen	16
3.3	<i>Anne of Green Gables</i> -teoksen käännöksiä koskeva aiempi tutkimus	19
3.4	Realiat	20
4	Vertailussa <i>Annan nuoruusvuodet</i> vuosilta 1920 ja 1961	22
4.1	Aineisto ja metodi	22
4.2	Analyysi	23
4.2.1	Makrotason tarkastelu	23
4.2.2	Kirjallisuuslainat	24
4.2.3	Erisnimet	28
4.2.4	Luonto ja maantiede	30
4.2.5	Mitat	31
4.2.6	Rakennukset	33
4.2.7	Ruoka	33
4.2.8	Tekstiilit	35
4.2.9	Yhteiskunta ja kulttuuri	36
5	Lopuksi	42
	Lähteet	44
	Liitteet	50
	Liite 1. English summary	50

1 Johdanto

Lucy Maud Montgomeryn (1874-1942) esikoisromaanin *Anne of Green Gables* (1908) ensimmäisen suomennoksen *Annan nuoruusvuodet* (käänt. Hilja Vesala (1871-1929)) ilmestymisestä on kulunut 102 vuotta. *Anne of Green Gables* -alkuperäisteoksesta on julkaistu kaksi suomennosta, joista uusin – julkaistu vuonna 1961 – ei ole varsinainen uudelleenkäännös vaan ”uudistettu ja tarkistettu” versio Vesalan vuonna 1920 ilmestyneestä suomennoksesta. Näiden kahden *Annan nuoruusvuodet* -suomennoksen ilmestymisen välillä on siis ollut 41 vuotta.

Uusimman *Annan nuoruusvuodet* -suomennoksen ilmestymisen ja nykyhetken välillä taas on 61 vuotta, eikä mahdollisen kolmannen suomennoksen tekemisestä ole tietoa. On kiinnostavaa huomata, että suomenkieliselle lukijakunnalle on ollut tarjolla sama suomennos yli 60 vuotta. Miksi näin on? Montgomeryn *Anna*-kirjasarja on ollut suomenkielisille lukijoille erittäin rakas jo vuosikymmenien ajan ja voisi olettaa, että moni olisi kiinnostunut rakkaan kirjasarjan ensimmäisen osan päivittämisestä uudelle vuosisadalle. Kirjasarjan toisen osan, *Anna ystävämmme*, tilanne on samanlainen – *Anne of Avonlea* -alkuperäisteoksesta (1909) on julkaistu kaksi Hilja Vesalan suomennosta, joista uusin – vuonna 1961 julkaistu – versio on ”uudistettu ja tarkistettu” versio vuonna 1921 julkaistusta suomennoksesta. Samaa kaavaa toistavat myös kirjasarjan muutama seuraava osa. Kirjasarjan kolmannesta osasta *Anne of the Island* (1905) julkaistiin Toini Kaliman suomennos *Annan unelmavuodet* vuonna 1921, ja tästä suomennoksesta julkaistiin ”uudistettu ja tarkistettu” versio vuonna 1962. Kirjasarjan neljännessä osasta *Anne’s House of Dreams* (1917) julkaistiin Hilja Vesalan suomennos *Anna omassa kodissaan* vuonna 1922, ja tästä suomennoksesta julkaistiin ”uudistettu ja tarkistettu” versio vuonna 1963. Vesalan *Anna omassa kodissaan* -suomennokset julkaistiin Vesalan syntymänimellä Hilja Walldén. Kirjasarjan viidennestä osasta *Rainbow Valley* (1919) julkaistiin Alli Wiherheimon suomennos *Sateenkaarinoitko* vuonna 1925, ja tästä suomennoksesta julkaistiin ”uudistettu” versio vuonna 1964. Kirjasarjan kuudes osa *Rilla of Ingleside* (1920) eroaa sarjan aiemmista osista siten, että teoksesta on julkaistu vain yksi suomennosversio – Kerttu Piskosen ”lyhentäen” suomennettu *Kotikunnaan Rilla* (1962). Kirjasarjan seitsemännessäkin osasta *Anne of Windy Poplars* (1936) on julkaistu vain yksi suomennos, Paula Herrasen *Anna opettajana* (2002). Kirjasarjan kahdeksannesta ja viimeisestä osasta *Anne of Ingleside* (1939) vuonna 2002 julkaistu suomennos *Annan perhe* on myös Herrasen, eikä tästäkään osasta ole julkaistu muita suomennoksia. Sekä *Anna opettajana* että *Annan perhe* on Päivi Heikkilä-Halttusen (2007, 476) mukaan julkaistu ”lyhentämättöminä laitoksina”, toisin kuin esimerkiksi edellä mainittu *Kotikunnaan Rilla*. Heikkilä-Halttusen (476) mukaan *Annan nuoruusvuodet* kuuluu

lyhennettyinä suomennettuihin Anna-sarjan osiin; hän toteaa, että ”kyseessä on alkuteoksen lyhennelmä, vaikka tätä ei uusissakaan painoksissa mainita”. Oittinen (1997, 138) toteaa, että vain harvasta teoksesta julkaistaan uusia suomennoksia, mikä osittain selittänee Anna-kirjojen suomennoshistorian.

Tämän tutkielman tavoitteena on tarkastella ja vertailla Hilja Vesalan kahta vuosina 1920 ja 1961 ilmestynyttä *Anne of Green Gables* -teoksen suomennosta. Tarkastelen 1920 ja 1961 painosten välisiä eroja ja pohdin, mistä niiden väliset erot saattavat johtua.

Tutkimuskysymykseni ovat:

Millaisia eroja L. M. Montgomeryn teoksesta *Anne of Green Gables* julkaistuista Hilja Vesalan kahdesta suomennosversiosta löytyy?

Mitkä ovat mahdolliset syyt suomennoksen painosten välisiin eroihin? Mitä erot kertovat ajankohdista, joina suomennokset on julkaistu?

Tutkimusaineistooni kuuluvat Puffin Booksin vuonna 2014 julkaisema painos vuonna 1908 ilmestyneestä L. M. Montgomeryn *Anne of Green Gables* -teoksesta, WSOY:n vuonna 1920 julkaisema Hilja Vesalan *Annan nuoruusvuodet* -suomennoksen ensimmäinen painos sekä WSOY:n vuonna 2006 julkaisema painos vuonna 1961 ilmestyneestä kyseisen suomennoksen ”uudistetusta ja tarkistetusta” versiosta. Tutkielman metodina on vertaileva tekstianalyysi. Suoritan vertailun valitsemalla aineistooni kuuluvista *Anne of Green Gables* -teoksesta sekä sen kahdesta suomennoksesta tarkasteltavat luvut (1, 11, 18, 24, 38), joiden sisältöä tarkastelen ja vertailen määrittelemieni kategorioiden (kirjallisuuslainat, erisnimet, luonto ja maantiede, mitat, rakennukset, ruoka, tekstiilit sekä yhteiskunta ja kulttuuri) kautta. Tutkielman tärkeimmät teemat ja käsitteet ovat uudelleenikäntäminen, uudelleenmuokkaaminen, käännösten korjaaminen (Koskinen ja Paloposki), lapsille ja nuorille käntäminen (Lathey, Oittinen, Leden) sekä realiat (Leppihalme).

Seuraavaksi, luvussa kaksi esittelen aineiston ja kirjailijan, Lucy Maud Montgomeryn. Kerron yhtäläisyyksistä Montgomeryn elämän ja hänen *Anna*-kirjojensa juonen ja hahmojen välillä. Lisäksi kerron *Anna*-kirjojen käänöksistä eri kielille sekä niiden suomennoksista ja vastaanotosta Suomessa. Esittelen myös *Anna*-kirjojen suomentajan, Hilja Vesalan, ja kerron hänen elämästään ja työstään. Luvussa kolme esittelen tutkimukseni taustateorian ja avainkäsitteet. Luku neljä esittelee tutkimukseni aineiston, metodin ja tutkimustulokset. Tutkin aineistossani erityisesti realioita (ks. Leppihalme 2011). Realiat olen jakanut kahdeksaan kategoriaan, joissa olen tarkastellut suomennosten välisiä eroja: kirjallisuuslainat, erisnimet, kirjallisuuslainaukset, luonto ja maantiede,

mitat, rakennukset, ruoka, tekstiilit sekä yhteiskunta ja kulttuuri. Luku viisi on johtopäätösosio, jossa reflektoin tutkimuksessa esille tulleita havaintoja.

2 Aineiston ja kirjailijan esittely

2.1 Lucy Maud Montgomery

Lucy Maud Montgomery syntyi 30. marraskuuta 1874 Kanadassa Prinssi Edwardin saarella sijaitsevassa Cliftonissa (nykyään New London). Lucy Maudin äiti, Clara Woolner MacNeill, kuoli tuberkuloosiin vuonna 1876 Lucy Maudin ollessa vasta parin vuoden ikäinen. Tämän menetyksen jälkeen Lucy Maud annettiin isovanhempiensa – Alexander ja Lucy Ann Macneillin – hoiviin, ja Lucy Maudin isä Hugh John Montgomery muutti läntiseen Kanadaan missä hän asettui asumaan Saskatchewanissa sijaitsevaan Prince Albertiin. Hän meni naimisiin Mary MacRaen kanssa ja pariskunnalle syntyi yhteensä neljä lasta. (Ahola ja Koskimies 2005, 12) Lucy Maud vietti lapsuutensa ja nuoruutensa isovanhempiensa kasvatuksessa. (Cavendish Home) Hän vietti aikaa myös setänsä Johnin, tätinsä Annie Campbellin ja serkkujensa luona heidän kotonaan Park Cornerissa. Siellä hän leikki serkkujensa kanssa ja vieraili lähellä asuvan isoisänsä senaattori Donald Montgomeryn luona. (LMMI) Silver Bush, joksi Campbellien maatilaa kutsuttiin, sekä Alexander-isoisän ja Lucy-isoäidin koti olivat Lucy Maudille rakkaita paikkoja. (Cavendish Home)

Lucy Maud oli puoliorpona ja ainoana lapsena yksinäinen. Hän luki kirjoja, vietti aikaa luonnossa ja kiinnostui kirjoittamisesta jo varhain – yhdeksänvuotiaana hän alkoi kirjoittaa runoja ja pitää päiväkirjaa. Lucy Maudin kirjoituksia myös julkaistiin hänen ollessa vielä nuori – hänen runonsa ”On Cape LeForce” julkaistiin Prinssi Edwardin saaren *The Patriot* -sanomalehdessä sinä vuonna (1890–1891) kun hän oli 16–17 -vuotias ja asumassa väliaikaisesti Prince Albertissa isänsä ja tämän vaimon (Mary Anne McRae) kanssa. (LMMI) Vuonna 1891 Montgomery myös julkaisi Marco Polon haaksirikkoa käsittelevän artikkelin sekä runoja lehdissä. Vuonna 1892 Montgomery julkaisi Marco Polon haaksirikkoa käsittelevän runon. (Ylimartimo 2008, 239-240)

Lucy Maud aloitti koulunkäynnin kuusivuotiaana isovanhempiensa kodin lähellä sijaitsevassa yksihuoneisessa koulutalossa. Hän suoritti opintonsa loppuun tässä rakennuksessa – lukuun ottamatta Prince Albertissa vietettyä vuotta (1890–1891) – ja 18-vuotiaana hän aloitti opettajan opinnot Prince of Wales Collegessa. Hän suoritti kaksivuotisiksi tarkoitetun tutkinnon yhdessä vuodessa ja kiitettävien arvosanojen. (LMMI) Opintojensa jälkeen Lucy Maud työskenteli muutaman vuoden ajan opettajana kolmessa eri Prinssi Edwardin saaren koulussa: Bidefordissa, Belmontissa and Lower Bedequessa. Hän myös piti vuoden tauon opettajan ammatista välillä 1895–1896, ja suoritti silloin englanninkieliseen kirjallisuuteen liittyviä kursseja Nova Scotian Halifaxissa Dalhousie Universityssä. Hän oli yksi aikansa harvoista naisista, jotka suorittivat

korkeakouluopintoja. (LMMI) Hän myös sai vuosina 1895-1897 ensimmäistä kertaa rahallista korvausta julkaisemistaan runoista. (Ylimartimo 2008, 240)

Lucy Maudin opettajan ura katkesi vuonna 1898, kun hänen isoisänsä Alexander Macneill kuoli ja hän palasi isovanhempiansa kotiin pitämään huolta isoäidistään Lucy Woolner Macneillistä, jotta tämän ei olisi tarvinnut jättää kotiaan. Lucy Maud asui isoäitinsä kanssa yhteensä 13 vuotta lukuun ottamatta yhdeksän kuukauden pituista ajanjaksoa vuosien 1901 ja 1902 välillä, jolloin hän teki oikolukijan työtä *The Daily Echo* -sanomalehdessä Halifaxissa. Näiden 13 vuoden aikana hän ansaitsi rahaa kirjoituksillaan – hän kirjoitti runoja, tarinoita ja jatkokertomuksia, ja lähetti niitä kanadalaisiin, brittiläisiin ja amerikkalaisiin lehtiin. Hän pärjäsi tällä tavalla kohtuullisen hyvin taloudellisesti, ja hänen vuositulonsa kasvoivat vuosi vuodelta. Lisäksi Lucy Maudin kirjailijan ura sai alkunsa näiden Lucy-isoäidin kanssa vietettyjen vuosien varrella, *Anna*-kirjasarjan kaksi ensimmäistä osaa nimittäin julkaistiin tänä aikana. (LMMI) Montgomery kirjoitti ensimmäisen kirjansa *A Golden Carol* vuosina 1899-1900, mutta yksikään kustantaja ei hyväksynyt teosta ja Montgomery lopulta poltti käsikirjoituksen. Vuonna 1905 Montgomery aloitti *Anne of Green Gables* -teoksen kirjoittamisen. Bostonilainen kustantaja L. C. Page hyväksyi käsikirjoituksen vuonna 1907, ja teos ilmestyi seuraavana vuonna. *Anne of Green Gables* oli jo pian julkaisunsa jälkeen myyntimenestys, ja jatko-osa *Anne of Avonlea*, jota Montgomery oli alkanut kirjoittaa jo vuonna 1907, ilmestyi vuonna 1909. Vuonna 1910 ilmestyi *Kilmeny of the Orchard* -teos ja seuraavina vuosina *The Story Girl* (1911), *Chronicles of Avonlea* -novellikokoelma (1912), *The Golden Road* (1913) ja *Anne of the Island* (1915). Tämän jälkeen Montgomery vaihtoi kustantajaa, ja torontolainen McClelland & Stewart kustansi vuonna 1916 ilmestyneen *The Watchman & Other Poems* -runokokoelman. Loput *Anna*-sarjan kirjat taas kustansi newyorkilainen Frederick Stokes & Co. Vuonna 1917 ilmestyivät *Anne's House of Dreams* -teos sekä *The Alpine Path: The Story of My Career* -omaelämäkerta, jonka *Everywoman's World* -lehti julkaisi jatkokertomuksena. Vuonna 1919 ilmestyi *Rainbow Valley* -teos, ja Montgomery sai Page & Co -kustantamolta kahdenkymmenen tuhannen dollarin korvauksen voitettuaan *Anna*-kirjoja koskevan tekijänoikeuskiistan uusintapainosten rojalteista. Vuonna 1920 ilmestyi *Further Chronicles of Avonlea* -novellikokoelma, vuonna 1921 *Rilla of Ingleside* -teos, vuonna 1923 suomeksi Runotyttö-sarjan nimellä tunnetun kirjasarjan ensimmäinen osa *Emily of New Moon*, jonka jatko-osat, *Emily Climbs* (1925) ja *Emily's Quest* (1927), ilmestyivät samalla vuosikymmenellä. Montgomeryn muita teoksia tuolta ajalta ovat vuonna 1926 ilmestynyt *The Blue Castle* sekä *Magic for Marigold* (1929), *A Tangled Web* (1931), *Pat of Silver Bush* (1933) ja *Mistress Pat* (1935). Vuonna 1935 Montgomery myös alkoi vastahakoisesti kustantajan pyynnöstä kirjoittaa uutta *Anna*-kirjaa

paikkaamaan sarjan kolmannen ja neljännen osan välisen aukon. Teos – *Anne of Windy Poplars* – ilmestyi vuonna 1936. Vuonna 1937 ilmestyi *Jane of Lantern Hill* -teos, ja vuonna 1938 Montgomery alkoi kustantajan pyynnöstä kirjoittaa vielä Anna-sarjan viimeiseksi jäävää osaa *Anne of Ingleside*, joka ilmestyi vuonna 1939. Vuonna 1940 Montgomery alkoi kirjoittaa Anna-sarjaan liittyvää *The Blythes Are Quoted* -teosta, joka ilmestyi *The Road to Yesterday* -nimellä vasta Montgomeryn kuoleman jälkeen Montgomeryn nuorimman pojan Stuart Macdonaldin toimittamana vuonna 1974. (Ylimartimo 2008, 240-244)

Lucy Woolner Macneill kuoli maaliskuussa 1911. Saman vuoden heinäkuussa Lucy Maud meni naimisiin pastori Ewan Macdonaldin kanssa. Pari oli jo mennyt salaa kihloihin vuonna 1906, ja he muuttivat naimisiin menon jälkeen Ontarion Leaskdaleen jossa Macdonald toimi pappina presbyteriaanisessa kirkossa. Ontariossa asuessaan Lucy Maud jatkoi runojen, novellien ja romaanien kirjoittamista, ja piti lisäksi edelleen päiväkirjaa. Hän myös kävi kirjeenvaihtoa perheen, ystävien ja lukijoidensa kanssa, avusti Macdonaldia papin työssä ja piti huolta pariskunnan yhteisestä kodista. Lucy Maudille ja Ewanille syntyi yhteensä kolme poikaa – esikoinen Chester syntyi naimisiin menon jälkeisenä vuonna 1912, toinen lapsi Hugh syntyi kuolleena vuonna 1914 ja nuorimmainen Stuart syntyi heti seuraavana vuonna 1915. (LMMI) Lucy Maud ja Ewan asuivat Leaskdalessa vuoteen 1926 asti, minkä jälkeen he muuttivat Ontarion Norvaliin. Vuonna 1935 Ewan erosi papinvirasta, ja hän ja Lucy Maud muuttivat Torontoon asuakseen lähempänä poikiaan. Pariskunta asui Torontossa elämänsä loppuun asti: Lucy Maud kuoli huhtikuun 24. päivänä 1942 ja Ewan vuoden 1943 lopulla. Lucy Maud haudattiin Prinssi Edwardin saareen hautausmaalle lähelle rakasta lapsuudenkotiaan. (LMMI)

Lucy Maudin elämästä voi nähdä monia heijastuksia Anna-kirjasarjan ensimmäisessä osassa *Anne of Green Gables*. On myös selvää, että Lucy Maud ja Anna Shirley ovat monella tavalla hyvin samanlaisia. Sulevi Riukulehto (2001, 97) tekee saman huomion kirjoittaessaan, että Montgomery ”on sijoittanut kirjaan osan omaa elämäänsä”, ja että ”[Montgomery] pohtii keskeisiä kasvukipujaan”. Annan vanhemmat – Walter ja Bertha Shirley – kuolevat kuumeeseen, kun Anna on kolmen kuukauden ikäinen (Project Gutenberg); Lucy Maud taas joutui eroon vanhemmistaan parin vuoden ikäisenä Clara-äidin kuoltua tuberkuloosiin ja John-isän jätettyä Lucy Maudin isovanhempiensa hoidettavaksi. Sekä Lucy Maud että Anna siis kokivat olevansa orpoja, vaikkakin eivät olleetkaan sitä täysin samalla tavalla koska Lucy Maudin isä oli vielä elossa ja Lucy Maud vietti aikaa isänsä ja tämän uuden vaimon kanssa. Anna päätyy keski-ikäisen sisaruspari Marilla ja Matthew Cuthbertin kasvatettavaksi, ja heidän voi tulkita olevan ikään kuin vastine Lucy Maudin isovanhemmille – Alexander ja Lucy Macneillille – joiden kanssa Lucy Maud varttui lapsesta

aikuisiksi. Anna on kirjan lopussa saanut opintonsa valmiiksi ja aikoo opettajaksi; Lucy Maud toimi opintojensa jälkeen opettajana monta vuotta. Lisäksi Lucy Maudin herkkä, mielikuvituksellinen ja elämää, luontoa sekä kauneutta rakastava luonne näkyy Annan hahmossa selkeästi. Montgomeryn luonne näkyy myös luovassa ja haaveellisessa Uuden Kuun Emilian (*Emily of New Moon*) hahmossa. Lisäksi Emilia kokee Annan ja Lucy Maudin tavoin itsensä orvoksi – hänen isänsä kuolee kirjasarjan alussa, hänen äitinsä on kuollut jo aiemmin ja hänet lähetetään kahden tätinsä hoiviin (Ylimartimo 2008, 27). Sekä Anna että Emilia löytävät yksinäisyyteensä lohtua mielikuvituksestaan – Anna kuvittelee itselleen esimerkiksi ilahduttavan kauniita vaatteita, Emilia taas kuvittelee metsän täyteen ihania satuolentoja. (Ylimartimo 2008, 152-153) Se, miten paljon Montgomery rakasti Prinssi Edwardin saarta, puolestaan näkyy esimerkiksi siinä, että Montgomeryn kahdestakymmenestä kirjasta 19 sijoittuu kyseisen saaren maisemiin. (LMMI) Montgomeryn tuotannon sankarittaria ovat Annan ja Emilian lisäksi Sara, Jane, Marigold, Pat, Valancy ja Kilmeny (Montgomery ja Ylimartimo 2017, 9-15) – Sara esiintyy teoksissa *The Story Girl* (1911) ja *The Golden Road* (1913), Jane teoksessa *Jane of Lantern Hill* (1937), Marigold teoksessa *Magic for Marigold* (1929) ja Pat teoksissa *Pat of Silver Brush* (1933) ja *Mistress Pat* (1935). Valancy ja Kilmeny esiintyvät Montgomeryn aikuisille suunnatuissa teoksissa. Yhdeksi Montgomeryn merkittävistä teoksista voitaneen laskea myös *The Alpine Path: The Story of My Career* -omaelämäkerta, jonka Montgomery kirjoitti 42-vuotiaana ja joka julkaistiin vuonna 1917. Teoksesta julkaistiin Sisko Ylimartimon suomennos, *Alppipolku. L. M. Montgomeryn elämä ja teokset*, vuonna 2017, sata vuotta myöhemmin. *Anna-* ja *Runotyttö*-kirjojen vivahteikkaat maisemat ja luontokuvaukset ovat kiehtoneet lukijoita myös kirjan sivujen ulkopuolella – Prinssi Edwardin saarella on monia paikkoja, joihin turistit matkustavat ihastelemaan Montgomeryn kirjojen sivuilta tuttuja paikkoja ja maisemia. Näihin kuuluvat muun muassa saaren pohjoisrannikolla sijaitsevat ”Vihervaara” ja Rakastavaisten polku. (Ahola ja Koskimies 2005, 282) Saaren pohjoisrannikolla taas on Montgomeryn sukulaistalossa sijaitseva Anne of Green Gables Museum, jonka läheltä löytyy tosielämässäänkin Campbell’s Pond -niminen Tumma Päilyvä Aallokko. (CRHP)

2.2 Anna-kirjat

Lucy Maud Montgomery kirjoitti esikoisromaaninsa *Anne of Green Gables* (suom. *Annan nuoruusvuodet*) vuonna 1905. Hän koki saman kohtalon kuin monet muut esikoisromaanin kirjoittajat: jokainen kustantaja, jolle hän romaaninsa käsikirjoituksen lähetti, hylkäsi tekstin. Hän laittoi tekstinsä sivuun, ja palasi sen pariin vuonna 1907. Romaanille lopulta löytyi kustantaja, ja Page Company Bostonissa, Massachusettsissa julkaisi sen vuonna 1908. Kirja oli heti alussa erittäin suosittu ja myi hyvin. (LMMI)

Anna-kirjasarjassa on kahdeksan osaa. Osat ovat ilmestymisjärjestyksessä *Anne of Green Gables*, ilm. 1908 (*Annan nuoruusvuodet*, suom. Hilja Vesala 1920); *Anne of Avonlea*, ilm. 1909 (*Anna ystävämmme*, suom. Hilja Vesala 1921); *Anne of the Island*, ilm. 1915 (*Annan unelmavuodet*, suom. Toini Kalima 1921); *Anne of Windy Poplars*, ilm. 1936 (*Anna opettajana*, suom. Paula Herranen 2002); *Anne's House of Dreams*, ilm. 1917 (*Anna omassa kodissaan*, suom. Hilja Walldén 1922); *Rainbow Valley*, ilm. 1919 (*Sateenkaarinoitko*, suom. Alli Wiherheimo 1925); *Anne of Ingleside*, ilm. 1939 (*Annan perhe*, suom. Paula Herranen 2002); ja *Rilla of Ingleside*, ilm. 1921 (*Kotikunnaan Rilla*, suom. Kerttu Piskonen 1962). (Ylimartimo 2008, 245-246) Kirjojen ilmestymisjärjestys ei täysin vastaa kirjojen sisäistä kronologista tapahtumajärjestystä, vaan Montgomery kirjoitti kustantajan pyynnöstä jälkeinpäin *Anne of Windy Poplars* -teoksen täyttämään *Anne of the Island* - ja *Anne's House of Dreams* -teosten väliset aukot sekä *Anne of Ingleside* -teoksen täyttämään *Rainbow Valley* - ja *Rilla of Ingleside* -teosten väliset aukot. (Ylimartimo 2008, 22) Kirjasarjan loppupuolella kirjojen painopiste siirtyy Annasta tämän lapsiin, joita on yhteensä seitsemän – James, Walter, Anna, Diana, Shirley, Marilla sekä synnytyksessä menehtyvä Joyce-esikoinen. Lisäksi yksi sarjan loppupuolen kirjoista, *Rilla of Ingleside*, keskittyy kokonaan Rillaksi kutsuttuun Marilla-lapseen. (Ylimartimo 2008, 23)

Anne of Green Gables -romaanin (suom. *Annan nuoruusvuodet*) tapahtumat alkavat siitä, kun 11-vuotias orpopyttö Anna Shirley saapuu Marillan ja Matthew'n hoiviin Vihervaaraan. Annan vanhemmat, Walter ja Bertha Shirley, ovat molemmat kuolleet kuumeeseen Annan ollessa vain muutaman kuukauden ikäinen – tämän jälkeen Anna on ollut usean eri perheen hoivissa sekä lastenkodissa. Marilla ja Matthew ovat sisaruksia, jotka asuvat yhdessä. Annan tapaaminen on heille yllätys, sillä he odottavat vastaanottavansa pojan. Hiljainen, ujo Matthew noutaa tytön Bright Riverin juna-asemalta ja kiintyy eloisaan, haaveelliseen, puheliaaseen Annaan hieman jo kotimatkan aikana. Luonteeltaan käytännöllinen, järkevä ja pidättyväinen Marilla lämpenee Annalle veljeään hitaammin, mutta myöntyy kuitenkin Matthew'n toiveeseen antaa Annan jäädä Vihervaaraan, vaikka Anna ei olekaan Marillan ja Matthew'n odottama poika. Annan saapumisella on virkistävä vaikutus Marillaan ja Matthewiin, ja Anna kokee löytäneensä vihdoinkin rakastavan kodin Marillan ja Matthew'n luona. Ajan myötä Anna, Marilla ja Matthew kiintyvät toisiinsa syvästi. Anna myös toivoo löytävänsä ”sukulaissieluksi” kutsumansa sydänystävän, ja hänen toiveensa toteutuu, kun hän tutustuu Diana Barryyn. Marilla ja Matthew eivät ole ennen kasvattaneet lapsia, mutta ottavat Annan kasvatuksen heti vakavasti – Anna lähetetään pyhäkouluun sekä oppilaaksi Avonlean koulutaloon, missä Anna tapaa tulevan aviomiehensä Gilbert Blythen. Gilbertin ja Annan välit ovat alussa riitaiset, mutta he pääsevät sopuun ja päättävät ystävyystyö kirjan

lopulla. Kirjan aikana Annalle tapahtuu kaikenlaisia kimmelluksia – esimerkiksi viinin juottaminen Dianalle vahingossa mehun sijaan, putoaminen alas katonharjalta luokkatoverin yllytettyä Annan kävelemään katonharjan päästä päähän ja hiusten värjääminen vahingossa vihreäksi – joista Anna kuitenkin selviää vain pienin kolhuin. (Montgomery 1961) Anna lähtee kirjan lopulla jatko-opintoihin fiktiiviseen Queen’s Academy -opettajakorkeakouluun, joka on Prinssi Edwardin saaren pääkaupungissa Charlottetownissa. Mary Henley Rubion ja Elizabeth Waterstonin (LMMI) mukaan Queen’s Academy perustuu tosielämän Prince of Wales Collegeen, jossa Montgomery opiskeli vuoden verran 1893-1894 ja suoritti tuona aikana kahden vuoden työmäärää vastaavat opettajanopinnot. (LMMI) Annalle myönnetään jatko-opintojensa lopussa Avery-stipendi, ja hän aikoo jatkaa opintojaan Redmond Collegessa, joka Rubion ja Waterstonen (LMMI) mukaan perustuu tosielämän Dalhousie Universityyn Kanadan Nova Scotian provinssin pääkaupungissa Halifaxissa. Dalhousie University on myöntänyt Avery-stipendejä. (LMMI) Montgomery suoritti Englannin kirjallisuuden kurssin opintoja Dalhousie Collegessa vuosina 1895-1896. (Ahola ja Koskimies 2005, 12) Annan suunnitelmat kuitenkin muuttuvat, kun Matthew kuolee. Anna ja Marilla surevat häntä yhdessä, ja Anna päättää olla ottamatta vastaan Avery-stipendiä ja jäädä Vihervaaraan Marillan luokse. Anna aikoo hakea opettajan paikkaa Carmodyn koulusta, mutta Gilbert antaa hänelle opettajan paikkansa Avonlean koulussa lähellä Vihervaaraa. Gilbertin teko johtaa osaltaan sopuun ja orastavaan ystävyYTEEN hänen ja Annan välillä. (Montgomery 1961) *Anne of Green Gables* -teoksen teemoja ovat lapsesta (lähes) aikuiseksi kasvaminen, ystävyys, perhe ja uuden perheen löytäminen orpolapsena, kauneus, rakkaus ja mielikuvituksen voima.

Anne of Avonlea -romaanissa (suom. *Anna ystävämmme*) 16-vuotias Anna palaa jatko-opistolta ja ryhtyy opettajaksi. Marilla adoptoi Dora- ja Davy -nimiset kaksoset. *Anne of the Island* -romaanissa (suom. *Annan unelmavuodet*) Anna lähtee Nova Scotiaan opiskelemaan Redmondin yliopistossa. Hän myy ensimmäisen tarinansa ja muuttaa ystäviensä kanssa vanhaan mökkiin. (AGGW) *Anne of Windy Poplars* -romaanin (suom. *Anna opettajana*) koostuu osittain kirjeistä, joita opettaja-Anna kirjoittaa tulevalle aviomiehelleen Gilbertille. (Ylimartimo 2008, 23) Anna on valmistunut Redmondin yliopistosta ja toimii Summersiden koulun rehtorina. (AGGW) *Anne’s House of Dreams* -romaanissa (suom. *Anna omassa kodissaan*) Gilbert on valmistunut lääkäriksi. Anna ja Gilbert menevät naimisiin ja muuttavat uuteen kotiin Neljän tuulen niemelle. He myös tutustuvat majakkavahtina toimivaan kapteeni Jimiin, suorapuheiseen neiti Cornelia Bryantiin sekä kauniiseen Leslie Mooreen. *Rainbow Valley* -romaanissa (suom. *Sateenkaarintoko*) painopiste on siirtynyt Annasta tämän kuuteen lapseen ja heidän seikkailuihinsa. Kirjan nimessä esiintyvä Sateenkaarintoko on Annan lasten suosikkileikkipaikka. Lapset muun muassa ystävyystyvät

naapurustoon muuttaneen Meredithin perheen lapsiin sekä Mary Vance -nimiseen orpotyttöön. He myös päättävät auttaa Meredithin perheen yksinäistä pastori-isää. *Anne of Ingleside* -romaanissa (suom. *Annan perhe*) Anna odottaa Marilla-lastaan ja Mary Maria Blythe -täti on Annan perheen luona ylipitkällä vierailulla. Anna alkaa epäillä, rakastaako Gilbert enää häntä. (AGGW) *Rilla of Ingleside* -romaanin (suom. *Kotikunnaan Rilla*) tapahtumat sijoittuvat ensimmäisen maailmansodan aikoihin 1914-1918. (Ylimartimo 2008, 23) Romaani keskittyy Annan nuorimpaan Marilla-lapseen, jota kutsutaan Rillaksi. Rilla on reipas teini-ikäinen tyttö, joka kokee tavanomaisia teini-ikään kuuluvia asioita kuten tanssiaisat Neljän tuulen majakalla ja ensisuudelman komean Kenneth Fordin kanssa, kunnes ensimmäisen maailmansodan alku ravistelee kaikkea totuttua. Annan lähes täysi-ikäiset poikalapset lähtevät sotaan, ja Rilla tuo kotiin orvoksi jääneen vastasyntyneen nimeltä Jims Anderson. (AGGW)

Anne of Green Gables -teos on käännetty yli 30:lle eri kielelle. (Index Translationum) Sitä on kutsuttu käännettyimmäksi kanadalaiseksi romaaniksi. (CBC) Kaikkia Anna-sarjan kirjoja on käännetty usealle eri kielelle – esimerkiksi arabiaksi, kiinaksi, ranskaksi, saksaksi, koreaksi ja turkiksi. (LMMI)

2.3 Hilja Vesala kääntäjänä ja Anna-kirjojen kääntäminen Suomessa

Hilja Vesala on suomentanut kolme osaa *Anna*-sarjasta. Suomen Kirjallisuuden Seuran (Hirvonen 2000, 843) ja sukututkimussivusto Genin mukaan Vesalan oikea nimi oli Hilja Augusta Walldén. Hän syntyi 24.12.1871 ja kuoli 5.10.1929 57-vuotiaana. Hänen syntymäpaikkansa ei ole täysin selvillä, mutta hän kuoli Vaasassa ja hänet haudattiin Helsinkiin Malmin hautausmaalle. (KANTO) (Geni) Walldén suomensi Hilja Vesala -nimellä *Anna*-sarjan osat *Anne of Green Gables* ja *Anne of Avonlea*. *Anne's House of Dreams* -teoksen hän taas suomensi Walldén-nimellään. Viittaa häneen tässä gradussa Hilja Vesala -nimellä, koska hän suomeksi gradussa käsiteltävän *Annan nuoruusvuodet* -teoksen tällä nimellä. Edellä mainittujen Montgomeryn *Anna*-sarjan teosten lisäksi Vesala on suomentanut myös muiden kirjailijoiden romaaneja. Hän on muun muassa suomentanut ranskan kielestä Alexandre Dumasin *La Tulipe noire* -teoksen (suom. *Musta tulpaani*, ilm. 1913). (Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot) On myös mahdollista, että Vesala on kääntämisen lisäksi opettanut matematiikkaa, fysiikkaa ja saksaa Porin tyttökoulussa vuosina 1897-1929. (Geni)

WSOY on kustantanut kaikki *Anna*-sarjan osien suomennosten painokset *Anna*-sarjan ensimmäisestä osasta lähtien (1908). *Annan nuoruusvuodet* -suomennoksen painoksia on yhteensä 25. Vesalan alkuperäissuomennoksesta on julkaistu seuraavat painokset: 1. painos (1920), 2. painos (1930, ”W.S.O.Y.:n koululaiskirjasto n:o 68”), 3. painos (1943), 4. painos (1944), 5. painos (1947),

6. painos (1950) ja 7. painos (1955). Vuonna 1961 ilmestyneestä ”uudistetusta ja tarkistetusta” versiosta Vesalan suomennoksesta on julkaistu WSOY:n ”Kuolemattomia tyttökirjoja” -sarjassa seuraavat painokset: 8. painos (1961), 9. painos (1964), 10. painos (1968), 11. painos (1973), 12. painos (1981), 13. painos (1986), 14. painos (1989), 15. painos (1991) ja 18. painos (2002). WSOY:n ”Ikivihreitä nuortenkirjoja” -sarjassa on julkaistu 16. painos (1992) ja 17. painos (1993). WSOY:n ”Anna-sarjassa” on julkaistu 19. painos (2002), 20. painos (2002), 21. painos (2003), 22. painos (2005), 23. painos (2006), 24. painos (2008) ja 25. painos (2010). Vesalan *Anna ystävämme* -suomennoksen (*Anna*-sarjan toinen osa, *Anne of Avonlea* 1909) painoksia on yhteensä 21. Siitä on julkaistu seuraavat painokset: 1. painos (1921, ”W.S.O.Y.:n koululaiskirjasto n:o 69”), 2. painos (1944), 3. painos (1945), 4. painos (1947), 5. painos (1950, ”Kuolemattomia tyttökirjoja” -sarja) ja 6. painos (1955). Vuonna 1961 ilmestyneestä ”uudistetusta ja tarkistetusta” versiosta Vesalan suomennoksesta on julkaistu WSOY:n ”Kuolemattomia tyttökirjoja” -sarjassa seuraavat painokset: 7. painos (1961), 8. painos (1964), 9. painos (1973), 10. painos (1984), 11. painos (1991) ja 16. painos (2000). WSOY:n ”Ikivihreitä nuortenkirjoja” -sarjassa on julkaistu 14. painos (1992) ja 15. painos (1993). WSOY:n ”Anna-sarjassa” on julkaistu 17. painos (2002), 18. painos (2003), 19. painos (2005), 20. painos (2007) ja 21. painos (2010). *Anna*-sarjan kolmannen osan *Anne of the Island* (1915) suomennoksen painoshistoria noudattaa samaa kaavaa kuin kaksi edellistä osaa. Kaliman alkuperäissuomennoksesta on julkaistu seuraavat painokset: 1. painos (1921, ”W.S.O.Y.:n koululaiskirjasto n:o 70”), 2. painos (1944), 3. painos (1945), 4. painos (1947), 5. painos (1952) ja 6. painos (1958). Vuonna 1962 ilmestyneestä ”uudistetusta ja tarkistetusta” versiosta Kaliman suomennoksesta on julkaistu WSOY:n ”Kuolemattomia tyttökirjoja” -sarjassa seuraavat painokset: 7. painos (1962), 8. painos (1967), 9. painos (1973), 10. painos (1987), 11. painos (1989), 12. painos (1991) ja 15. painos (2000). WSOY:n ”Ikivihreitä nuortenkirjoja” sarjassa on julkaistu 13. painos (1992) ja 14. painos (1993). WSOY:n ”Anna-sarjassa” on julkaistu 16. painos (2002), 17. painos (2003), 18. painos (2006) ja 19. painos (2008). Samanlainen kaava toistuu myös *Anna*-sarjan neljännen osan (*Anne’s House of Dreams*, 1917) suomentamishistoriassa: WSOY kustansi Hilja Vesalan syntymänimellään Hilja Walldén suomentaman *Anna omassa kodissaan* -teoksen vuonna 1922 ja on kustantanut myös kaikki muut Walldénin suomennoksen painokset. Walldénin alkuperäissuomennoksesta on julkaistu seuraavat painokset: 1. painos (1922, ”W.S.O.Y.:n koululaiskirjasto n:o 71”), 2. painos (1944), 3. painos (1945), 4. painos (1950) ja 5. painos (1954). Vuonna 1963 ilmestyneestä ”uudistetusta ja tarkistetusta” versiosta Walldénin suomennoksesta on julkaistu WSOY:n ”Kuolemattomia tyttökirjoja” -sarjassa seuraavat painokset: 6. painos (1963), 7. painos (1968), 8. painos (1976), 9. painos (1987), 10. painos (1989) ja 13. painos (2000). WSOY:n ”Ikivihreitä nuortenkirjoja” -sarjassa on julkaistu 11. painos (1992) ja 12. painos (1993). WSOY:n

”Anna-sarjassa” on julkaistu 14. painos (2002), 15. painos (2003) ja 16. painos (2008). *Anna*-sarjan viidennenkin osan (*Rainbow Valley*, 1919) suomennoshistoria on samankaltainen. Alli Wiherheimon alkuperäissuomennoksesta on julkaistu seuraavat painokset: 1. painos (1925, ”W.S.O.Y.:n koululaiskirjasto n:o 72”), 2. painos (1951), 3. painos (1953) ja 4. painos (1959). Vuonna 1964 ilmestyneestä ”uudistetusta” versiosta Wiherheimon suomennoksesta on julkaistu WSOY:n ”Kuolemattomia tyttökirjoja” -sarjassa seuraavat painokset: 5. painos (1964), 6. painos (1972), 7. painos (1989) ja 8. painos (1991). WSOY:n ”Ikivihreitä nuortenkirjoja” -sarjassa on julkaistu 9. painos (1992) ja 10. painos (1993). WSOY:n ”Anna-sarjassa” on julkaistu 11. painos (2002), 12. painos (2003) ja 13. painos (2008). Vuonna 1962 WSOY kustansi Kerttu Piskosen ”lyhentäen” suomentaman *Kotikunnaan Rilla* -käännöksen *Anna*-sarjan kuudennesta osasta *Rilla of Ingleside* (1920), ja WSOY on kustantanut kaikki Piskosen suomennoksen painokset (yht. 12 kpl). Piskosen suomennoksesta on julkaistu WSOY:n ”Kuolemattomia tyttökirjoja” -sarjassa seuraavat painokset: 1. painos (1962), 2. painos (1963), 3. painos (1970), 4. painos (1978), 5. painos (1982), 6. painos (1989) ja 7. painos (1991). WSOY:n ”Ikivihreitä nuortenkirjoja” -sarjassa on julkaistu 8. painos (1992) ja 9. painos (1993). WSOY:n ”Anna-sarjassa” on julkaistu 10. painos (2002), 11. painos (2003) ja 12. painos (2008). Vuonna 2002 WSOY kustansi Paula Herrasen *Anna opettajana* -suomennoksen *Anna*-sarjan seitsemännestä osasta *Anne of Windy Poplars* (1936). Herrasen suomennoksesta on julkaistu WSOY:n ”Anna-sarjassa” yhteensä kuusi painosta: 1. painos (2002), 2. painos (2002), 3. painos (2002), 4. painos (2004), 5. painos (2006) ja 6. painos (2008). Vuonna 2002 WSOY kustansi myös Paula Herrasen *Annan perhe* -suomennoksen *Anna*-sarjan kahdeksannesta ja viimeisestä osasta *Anne of Ingleside* (1939). Herrasen suomennoksesta on julkaistu WSOY:n ”Anna-sarjassa” yhteensä kuusi painosta: 1. painos (2002), 2. painos (2002), 3. painos (2002), 4. painos (2005), 5. painos (2006) ja 6. painos (2008).

Montgomeryn kirjojen suomennoksia on jo alusta alkaen markkinoitu Suomessa lapsille ja etenkin tytöille suunnattuna kirjallisuutena (Kannas 2014, 49). Tämän voi huomata esimerkiksi tarkastelemalla vuonna 1920 julkaistun, Werner Söderström Osakeyhtiön kustantaman *Annan nuoruusvuodet* -suomennoksen ensimmäisen painoksen kansia. Takakannen tekstissä ensimmäinen kirjasta esille tuotava asia on se, että kyseessä on ”romaani tytöille” – tämän jälkeen kerrotaan Montgomeryn olevan yksi ensimmäisistä kirjailijoita koko maailmassa, joka on kirjoittanut ”onnistuneita romaaneja varttuvalle nuorisolle”, ja luvataan jatko-osan ilmestyvän suomeksi pian (Montgomery 1920). Montgomeryn romaanien markkinointi lapsilukijoille korostui entisestään 1960-luvulla, kun WSOY julkaisi Montgomeryn teokset kirjasarjassaan ”Kuolemattomia

nuortenkirjoja” (variaatiot: ”Kuolemattomia tyttökirjoja”, ”Ikivihreitä nuortenkirjoja”) (Leden 2018, 125).

Vuoden 2022 alussa tilanne on edelleen se, että *Annan nuoruusvuodet* -romaanin englanninkielistä lähtötekstiä ei ole suomennettu kokonaisuudessaan. Näin on huolimatta siitä, että Montgomeryn Anna-kirjat ovat edelleen kansan rakastamia. Kertooko tilanne jotakin siitä, miten lapsille kohdistetuksi katsottuun kirjallisuuteen suhtaudutaan? Kuten Kannas (2014, 48) toteaa: ”lasten- ja nuortenkirjojen käännohistoria [...] kertoo kirjojen yleisestä arvostuksesta – tai arvostuksen puutteesta”. Toisaalta Koskisen ja Paloposken (2015, 194-195) mukaan aikuislukijat arvostavat omia lasten- ja nuortenkirjaklassikkosuosikkejaan nostalgiasyistä, minkä vuoksi lasten- ja nuortenkirjaklassikkojen uusintapainoksille ja uudelleenkäännöksille on kysyntää. On ymmärrettävää, että aikuislukijat ovat kiintyneet lapsuudessaan lukemiinsa käännoversioihin ja haluavat palata uudelleen juuri niihin uudelleenkäännösten sijaan. Voi kysyä, miksi joistakin lasten- ja nuortenkirjaklassikoista julkaistaan uudelleenkäännöksiä ja miksi toisista julkaistaan vain uusintapainoksia – Koskinen ja Paloposki (2015, 194-195) eivät tuo esille minkäänlaista selkeää syytä tälle jaottelulle. Asiaa voi myös pohtia sukupuolinäkökulmasta. Koskinen ja Paloposki (2015, 194) toteavat Karosen (2007) pro gradu -tutkielmaan viitaten, että Montgomeryn Anna-sarjan osia ”ei ole käännetty uudelleen, vaikka ensikäännöksissä näyttää olevan puutteita” – *Annan nuoruusvuodet* -teos, jonka ensisuomennoksesta on julkaistu tarkistettu ja muokattu versio uuden käännoksen sijaan, on vain yksi esimerkki. Koskinen ja Paloposki (2015, 194) pohtivat oman aineistonsa pohjalta, että miesten kirjoittamista teoksista saatetaan tehdä uusia käännoksiä useammin kuin naisten kirjoittamista teoksista.

3 Tutkimuksen tausta ja avainkäsitteet

Tässä luvussa esittelen gradun teoriapohjan, johon kuuluvat uudelleenikäntämisen ja uudelleenkirjoittamisen käsitteet sekä lapsille ja nuorille kääntämisen historiaa.

3.1 Uudelleenikäntäminen, -muokkaaminen ja käännösten korjaaminen

Koskinen ja Paloposki (2015, 8) toteavat, että termille ”uudelleenikäntäminen” on vaikea antaa yksiselitteistä määritelmää. He määrittelevät uudelleenikäntämisen ”käännökseksi tekstistä, joka on käännetty samalle kielelle jo aiemmin” (Mt. 9). Tieteen termipankin (2022) määritelmä uudelleenikäntämiselle – ”uusi käännös tietylle kohdekielelle jo aiemmin käännetyistä tekstistä” – on samanlainen. Koskinen ja Paloposki (Mt. 11) toteavat myös, että uudelleenikäntämisen käsitteeseen liittyvät läheisesti sekä uusintapainokset että korjatut laitokset. Tutkimuksensa kautta Koskinen ja Paloposki tekevät huomion, että ”aina ei ole selvää, onko kyseessä uudelleenikäntäminen vai vanhan kääntämisen korjattu laitos” (14). Voi olla vaikeaa osoittaa, milloin kyseessä on korjattu versio aiemmasta kääntämisestä ja milloin kyseessä on käännös, jonka voi määrittellä uudeksi kääntämisestä. Vuoden 1961 ”uudistettu ja tarkistettu” *Annan nuoruusvuodet* -suomennos sijoittunee uudelleenikäntämisen sijaan korjattujen laitosten joukkoon. Tämän suomennoksen voisi luokitella uudelleenikäntämisen sijaan uudelleenmuokkaamisen kategoriaan kuuluvaksi.

Kannas (2014, 48) toteaa Outi Paloposken (2010, 32) uudelleenikäntämistutkimusta tarkasteltuaan, että ”uudelleenikäntämistä – saati uudistamista – on ylipäättään tutkittu melko vähän”. Lisäksi ero uudelleenikäntämisen ja kääntämisen uudistamisen välillä ei näytä olevan yksiselitteinen – molempia tutkineet Koskinen ja Paloposki (2015, 104) toteavat, että ”uudelleenikäntämisen ja tarkistetun tai korjatun version välinen raja vaikuttaa aineistomme valossa [...] epäselvältä”.

Koskinen ja Paloposki kuitenkin näkevät ”tekstin korjaamisen ja uudelleenikäntämisen kahtena erillisenä toimintona” toisin kuin esimerkiksi Ljuba Tarvi, joka Koskisen ja Paloposken mukaan on oman kääntämistutkimuksensa pohjalta todennut, että ”pilkunkin lisääminen tekee kääntämisestä jo uuden kääntämisen” (2015, 104). Tarvin näkemys myötäilee osittain Tieteen termipankin (2022) määritelmää termille uudelleenkirjoittaminen: ”kirjoitusta, jossa muokataan jo kirjoitettua, oli kyseessä sitten sana, lause, tekstikappale, luku tai kokonainen teksti” – kaikenlainen tekstin muokkaus, pienetkin muutokset, lasketaan uudelleenkirjoittamiseksi. Kääntämisen ja uudelleenkirjoittamisen on rinnastanut toisiinsa André Lefevere (1992, 2), joka luokittelee kääntämisen yhdeksi uudelleenkirjoittamisen muodoksi. Paloposki (2010, 32) toteaa, että ”uudelleensuomentaminen ja vanhan suomennoksen editoiminen voivat [...] kulkea käsi kädessä ja

kietoutua toisiinsa monin tavoin”. Uudelleenkäntämisen, uudelleenkirjoittamisen ja uudelleenmuokkauksen käsitteet liittyvät läheisesti toisiinsa, ja eri tutkijoilla on toisistaan eroavia näkemyksiä siitä, onko näillä käsitteillä päällekkäisyyttä.

Outi Paloposki toteaa artikkelissaan ”Suomentaminen, korjailu, toimittaminen – esimerkkinä *Les Misérables* -romaanin suomennokset”, että ne kirjat, joista ”uuden käännöksen sijaan tehdään uudelleenpainoksia, jatkavat myös elämäänsä – mutta usein muokattuina tai lyhenneltyinä, mikä jätetään kertomatta” (2010, 44). Tämä on yllättävä näkökulma uudelleenpainoksiin, jos monen muun tavoin on olettanut, että uudelleenpainos on kysynnän vuoksi julkaistu uusi laitos, jossa itse sisältöä ei ole muokattu. On kiinnostavaa, että muokattuja ja lyhennettyjä käännöksiä julkaistaan joskus ilman, että tekstiin tehdyistä muutoksista mainitaan lukijalle. Paloposken (2010, 44) mukaan silloin, kun tekstiin tehdyistä muutoksista kerrotaan lukijalle ”termistö on kirjavaa: kirjojen etulehdillä saatetaan puhua korjatusta, tarkistetusta, uudistetusta tai toimitetusta käännöksestä”. Vuonna 1961 ilmestynyttä *Annan nuoruusvuodet* -suomennosversiota kutsutaan kirjan etulehdellä ”uudistetuksi ja tarkistetuksi”. On siis kyse uudelleenmuokatusta, ei uudelleenkäännetystä versiosta. *Annan nuoruusvuodet* voidaan myös laskea yhdeksi esimerkiksi Paloposken (2010, 32) mainitsemista nuorisoromaaniklassikoiden käännöksistä, ”joihin on tehty laajojakin muutoksia vuosien ja vuosikymmenten varrella ja joita ei silti koskaan ole käännetty uudestaan”. Yksi mahdollinen syy sille, miksi joitakin teoksia on uudelleensuomentamisen sijaan uudelleenmuokattu, on Paloposken (2010, 40) mukaan ollut se, että käännösten korjaamista on pidetty uudelleenkäntämistä ”nopeampana ja taloudellisempana”. Paloposki (2010, 40) tosin mainitsee myös, että moni suomentaja on sanonut uudelleenkäntämisen olevan heille vaivattomampaa ja mieluisampaa kuin korjausten tekeminen käännöksiin. On kiinnostavaa, että Koskinen ja Paloposki (2015, 173) toteavat teoksen klassikkostatuksen ”usein olevan sidoksissa siihen, että teos on suomennettu moneen kertaan”. Montgomeryn Anna-sarjan kirjoja pidetään Suomessa tyttökirjallisuuden klassikoina, mutta tämä klassikkoasema ei ole heijastunut sarjan osista tehdyissä käännöksissä – Anna-sarjan osia on uudelleenmuokattu uudelleenkäntämisen sijaan.

Kun käännöksiin tehdään muokkauksia ja korjauksia, kielenhuolto on yksi huomioon otettavista osa-alueista. Kielenhuollon historia Suomessa on osaltaan vaikuttanut siihen, millaisia korjauksia käännöksiin on milloinkin tehty. 1800-luvulla kustantajilla ei ollut vakiintuneita kielentarkastuskäytäntöjä, eivätkä kustantamot korjanneet kääntäjien töitä ennen julkaisua. Kääntäjät tosin usein kommentoivat toistensa töitä, sekä lähettämällä suomennoksiaan toisilleen että toisinaan kustantamojen pyynnöstä. 1900-luvun alkupuoli oli merkittävää aikaa suomen kielen standardisoinnin kannalta, ja silloin myös alkoi muodostua vakiintuneita kielenhuollon käytäntöjä

kustantamoihin – kustantamot saivat muun muassa kielentarkastajia. Kielen normien muuttuminen lisäsi tarvetta käännösten muokkaamiselle ja korjaamiselle, koska olemassa olevien suomennosten kieliasu muuttui vanhentuneeksi ja uusien normien vastaiseksi. (Koskinen ja Paloposki 2015, 122-123) Tämä ei kuitenkaan yksiselitteisesti merkitse sitä, että vanhentuneiksi ja kieliopillisesti virheellisiksi katsotut suomennokset olisivat menettäneet arvonsa lukijoiden silmissä. Koskinen ja Paloposki (2015, 129-130) pohtivat lukijoiden syitä tarttua vanhempiin suomennosversioihin ja tuovat esille sen, että joidenkin vanhempien suomennosten kieltä pidetään erityisen rikkaana, jolloin ”kielen patina voi kenties itsessään tuoda lukijalle lukunautinnon”. Esimerkkinä Koskinen ja Paloposki (2015, 129-130) mainitsevat Samuli Suomalaisen vuonna 1882 ilmestyneen *Kuolleet sielut* -suomennoksen, joka on ensimmäinen teoksesta tehty suomennos ja jota Pekka Pesonen kehuu vuoden 2008 painosta varten kirjoittamassa esipuheessaan ”edelleenkin eläväksi ja tuoreeksi” – ei vanhahtavuudestaan huolimatta vaan juuri vanhalle suomen kielelle ominaisten ilmaisujensa takia.

Käännöksiin korjauksia tekevät ihmiset jäävät usein tuntemattomiksi lukijoille – ”tietoa muokkaamisen tavoista, laadusta, määrästä, tekijästä ja taustoista on harvoin kirjattuna esiin” (Koskinen ja Paloposki 2015, 168). Ilmiö näkyy muun muassa vuonna 1961 julkaistussa *Annan nuoruusvuodet* -teoksen ”uudistetussa ja tarkistetussa” suomennoksessa, jonka uudistajaa ja tarkistajaa en ole saanut tietooni selvityksistäni huolimatta. Koskinen ja Paloposki (2015, 171) pohtivat, jäävätkö naiset tietyllä tavalla tuntemattomiksi uudelleenkääntämisen alueella – tutkimuksensa aineiston jakautuneisuuden pohjalta Koskinen ja Paloposki toteavat, että olisi kiinnostavaa ”tarkastella myös sitä, kuinka usein naisten tekemät laajatkin muutokset kirjautuvat korjauksiksi ja miesten uusiksi käännöksiksi”.

3.2 Lapsille ja nuorille kääntäminen

Riitta Oittinen (2001, 165) määrittelee kaunokirjallisuuden kääntämisen ”sanataiteen kääntämiseksi: se on lapsille tai aikuisille suunnatun runon, romaanin, novellin, näytelmän tai kuvakirjan kääntämistä”. Oittinen myös toteaa, että ”kääntämisen lopputulos on aina suunnattu jonkinlaisille lukijoille, mikä vaikuttaa kääntäjän ratkaisuihin ja syntyvään lopputulokseen”. Oittisen mukaan se, mielletäänkö jokin kaunokirjallinen teos aikuisille vai lapsille suunnatuksi kirjallisuudeksi on aikaan ja paikkaan sidottua, ja saattaa siis muuttua ”siirryttäessä kulttuurista tai ajasta toiseen” (2001, 165). Esimerkkinä Oittinen (2000 [2], 62) mainitsee *Alice’s Adventures in Wonderland* -teoksen, jota kirjoittajansa Lewis Carroll piti lapsille suunnattuna kirjana ja jota osa nykyihmisistä pitää enemmän aikuisille suunnattuna teoksena. Suhtautuminen L. M. Montgomeryn teoksiin on

myös muuttunut ajan myötä. 1900-luvun alussa Montgomeryn teokset miellettiin sekä lapsille että aikuisille suunnatuksi kirjallisuudeksi – osittain siksi, että lapsille ja aikuisille suunnattua kirjallisuutta ei 1900-alussa eroteltu toisistaan yhtä jyrkästi kuin myöhemmin. Lisäksi Montgomeryn teoksissa on sekä lapsiin vetoavia elementtejä – kuten päähenkilölle tapahtuvat huvittavat tai vakavat sattumukset ja päähenkilön varttuminen lapsesta aikuiseksi – että aikuisiin vetoavaa huumoria ja yhteiskuntakritiikkiä jota lapsilukija ei luultavasti ymmärrä. (Leden 2018, 123-124) Näiden molempien lähdetekstin tason siirtäminen kääntäessä kohdetekstiin vaatii kääntäjältä merkittävää taitoa (Lathey 2015, 16). 1920-luvun puolivälissä alkoi muutos, jonka myötä Montgomeryn teoksia alettiin pitää yksinomaan lapsille suunnattuna kirjallisuutena. (Leden 2018, 124) Lasten- ja nuortenkirjallisuus on Oittisen (2000 [1], 281-282) mukaan hankalasti määriteltävä ja moniulotteinen käsite. Oittisen mainitsemia lastenkirjallisuuden määritelmiä ovat ”kaikki se, mitä aikuiset ovat lapsille kirjoittaneet”, kaikki kirjallisuus, mitä lapsi lukee, ”lapsen itsensä tuottama kirjallisuus” sekä laaja määritelmä ”kaikki tekstit ja kuvat, esimerkiksi sanomalehdet, mainokset, taidekirjat ja mitkä tahansa kuvat ja tekstit, jotka lapsi itse hyväksyy omaksi kirjallisuudekseen”. Lisäksi Oittinen tuo esille, että lastenkirjallisuutta on määritelty myös ”sen mukaan, mitä kirjastovirkailijat ovat lastenkirjaosastoihin sijoittaneet” (2000 [1], 282). Tiina Puurtisen (2000, 106-107) mukaan lastenkirjallisuutta on arvostettu ja tutkittu vain vähän. Näin on siitä huolimatta, että ”käännösten osuus Suomen lastenkirjallisuudesta on huomattava ja niillä on siten väistämättä suuri mm. kielellinen ja ideologinen merkitys” (127). Lastenkirjallisuus olisi kuitenkin Puurtisen mukaan kiinnostava tutkimuskohde, koska lastenkirjoilla on monia funktioita viihteestä kasvatuksen välineiksi ja sosiaalistumisen tueksi (107).

Puurtinen (2000, 107) tuo esille Zohar Shavitin lastenkirjallisuuden kääntämiselle määrittelemät yleiset vaatimukset: sen, että lastenkirjalla on oltava ideologisesti ja moraalisesti hyvä vaikutus lapseen ja sen, että ”kirjan juoni, henkilökuvaus ja kieli on mukautettava lapsen käsityskykyä ja lukutaitoa vastaavaksi; esimerkiksi ironia voidaan liian vaikeatajuisena jättää pois”. Puurtinen huomauttaa, että on toki aika- ja kulttuurisidonnaista mikä mielletään ideologisesti ja moraalisesti hyväksi vaikutukseksi lapselle ja mitä lapsen katsotaan ymmärtävän. Puurtinen myös tuo esille, että lapsille suunnatun kirjallisuuden kääntäjien sekä sallitaan että toivotaan ”manipuloivan” lähdeosta enemmän kuin aikuisille suunnatun kirjallisuuden kääntäjien. ”Manipulointi” viittaa lähdeoksen sisältöä muokkaaviin käännösratkaisuihin, jotka Puurtisen mukaan (Mt. 107) johtuvat ”kasvatuksellisista näkemyksistä tai lähde- ja kohdekulttuurin ideologiaeroista”. Vaikuttaakin siltä, että lapsille suunnatun kirjallisuuden kääntämisessä yleistä ovat lastenkirjojen kasvatuksellisen ja sosiaalistavan vaikutuksen huomioon ottavat käännösratkaisut, joihin vaikuttavat vallitsevan

aikakauden sekä kohdekulttuurin käsitykset lasten kasvatuksesta ja jotka saattavat muuttaa lähdeteosta merkittävällä tavalla. Kääntäjän päätavoitteena ei silloin ole välittää lähdetekstin sisältöä lukijalle mahdollisimman tarkasti ja uskollisesti vaan välittää (lapsi)lukijalle tietynlaisia asenteita ja ihanteita riippumatta siitä, esiintyvätkö nämä lähdetekstissä. Esimerkkeiksi tällaisista käännösratkaisuista Puurtinen (2000, 107-108) mainitsee Peppi Pitkätossun ranskankielisen käännöksen, jossa Peppi on ”anarkistisen, kohteliaisuusnormeja rikkovan” lapsen sijaan ”kiltti, hyvin kasvatettu tyttö” sekä Tove Janssonin muumikirjojen saksankieliset käännökset, joissa muumien kepeää, leppoisaa elämäntyyliä on muokattu vakavampaan ja kurinomaisempaan suuntaan. Näin suuriin muutoksiin kohdistuva kritiikki esimerkiksi siitä, ”onko kohtelias Peppi enää Peppi ollenkaan” (108), on ymmärrettävää. Toisaalta on myös ymmärrettävää, että lastenkirjallisuuden kääntämisessä kasvatuksellista ja ideologista sisältöä on pidetty tärkeänä – ”kieli on voimakas sosiaalistamisen väline, sillä kielen kautta lapsi oppii yhteiskunnassa hyväksytyjä ajattelutapoja” (119). Tämä korostui erityisesti 1900-luvun alussa, jolloin Latheyn (2010, 196) mukaan lapsiin suhtauduttiin auktoritatiivisesti mikä näkyi yhteiskunnan arvojen ja opettavaisuuden korostuksena tuona aikana julkaistun lapsille suunnatun kirjallisuuden kääntämisessä. Päivi Heikkilä-Halttunen (2007, 475-476) tuo esille seuraavia lapsen ymmärrykseen sekä kasvatukseen ja ideologiaan liittyviä käännösratkaisuja: ”klassisen tyttökirjallisuuden suomennoksissa saatettiin usein vähentää kirjojen sentimentaalisuutta, ohittaa intertekstuaaliset viittaukset Suomessa täysin tuntemattomiin teoksiin sekä tyypistää vuolasta miljöön ja luonnontunteiden kuvailua”. Sentimentaalisuus oli Emilia Cronvallin (2007, 360) mukaan tyypillistä 1900-luvun alussa julkaistuille naistenromaaneille, joissa ”päähenkilö on orpo, joka omistautuu elähdyttämään muiden elämää, mutta löytää lopussa elämänsä rakkauden”. Esimerkiksi tällaisista romaaneista Cronvall mainitsee L. M. Montgomeryn teokset, ja Cronvallin juonikuvauksesta tulee mieleen Anna-sarjan pääpiirteellinen juoni – orpo Anna saapuu ilahduttamaan Marillan ja Matthew’n elämää ja lopulta avioituu elämänsä rakkauden Gilbert Blythen kanssa. Sentimentaalisuuden vähentäminen kohdetekstissä Anna-kirjojen suomennoksissa saattaa osittain johtua siitä, että Ledenin (2018, 121) mukaan lastenkirjallisuus miellettiin varsinkin 1960-luvulla kasvatuksen välineeksi, minkä takia lapsille suunnattujen romaanien kasvatuksellisia elementtejä haluttiin korostaa. Onkin kiinnostavaa tarkastella tässä valossa erityisesti vuoden 1961 *Annan nuoruusvuodet* -suomennosversiota. Lapsille suunnatun kirjallisuuden kääntämisessä kohdetekstissä esiintyville muutoksille on ollut syynä myös pyrkimys luoda illuusio siitä, että teksti on alun perinkin kirjoitettu kohdekielellä. Tavoitteena on silloin ollut lisätä kohdetekstin luettavuutta häivyttämällä sekä lähdetekstin elementtejä, jotka ovat kohdekielessä- ja kulttuurissa vieraita, että kääntäjän työn näkyvyyttä kohdetekstissä. (Lathey 2010, 198) Syynä vieraiksi

miellettyjen elementtien häivyttämiselle kohdetekstissä on ollut pelko siitä, että elementit olisivat lapsilukijoille vaikeita ymmärtää (Lathey 2015, 37). Lisäksi lastenkirjallisuutta käännettäessä on otettu huomioon lasten luetun ymmärtämisen taso esimerkiksi muuttamalla monimutkaisia kieliopillisia rakenteita yksinkertaisemmiksi ja selkeämmiksi. (Lathey 2015, 30)

3.3 *Anne of Green Gables* -teoksen käännöksiä koskeva aiempi tutkimus

Taru Karosen (2007, 3) mukaan Montgomeryn Anna-sarjasta ei ole vielä tehty käännöstieteellistä tutkimusta. Selvitysteni perusteella tilanne on vuonna 2022 hieman erilainen – Laura Leden tutki vuonna 2021 julkaistussa väitöskirjassaan *Adaption av flickskap : normbegräntande och normbrytande i flickböcker översatta från engelska till svenska och finska 1945–1965* adaptaatiota englannista ruotsiksi ja suomeksi käännettyissä tyttökirjoissa vuosina 1945-1965 ja sisällytti tutkimukseensa Montgomeryn teoksia. Leden (2021, 6) tarkastelee, miten tyttökirjojen käännöksissä näkyvät kohdekielen ja -kulttuurin tyttöyteen liittyvät normit. Leden (Mt. 6) myös tarkastelee tyttökirjojen ruotsinnoksia ja suomennoksia polysysteemiteorian kautta ja tutkii, onko se, miten tyttökirjoja on käännetty Ruotsissa vaikuttanut siihen, miten tyttökirjoja on käännetty Suomessa. Joitakin Anna-sarjan osia on tutkittu Suomessa pro gradu -tutkielmissa. Sarjan ensimmäistä osaa *Anne of Green Gables* (1908) tarkastelee Heidi Alander vuonna 2013 julkaistussa pro gradu -tutkielmassaan ”*Lover’s Lanelta Rakastavaisten polulle: erisnimien suomennokset Lucy Maud Montgomeryn Annan nuoruusvuosissa*”. Alander tarkastelee ja vertailee keskenään lähde-teosta *Anne of Green Gables*, vuonna 1920 julkaistua Hilja Vesalan suomennosta *Annan nuoruusvuodet* sekä vuonna 1961 julkaistua ”uudistettua ja tarkistettua” versiota Vesalan alkuperäissuomennoksesta. Alander keskittyy käännösvertailussaan yksinomaan teoksessa esiintyviin erisnimiin, ja tutkielman teoriapohjaan kuuluvat sekä nimistöntutkimus että käännöstutkimus. Sarjan toista osaa *Anne of Avonlea* (1909) tarkastelee Taru Karonen vuonna 2007 julkaistussa pro gradu -tutkielmassaan ”*Vihervaaran Anna ajan hampaissa. Anne of Avonlea -romaanin alkuperäinen ja uudistettu suomennos*”. Karonen tarkastelee ja vertailee keskenään lähde-teosta *Anne of Avonlea*, vuonna 1921 julkaistua Hilja Vesalan suomennosta *Anna ystävämmme* sekä vuonna 1961 julkaistua ”uudistettua ja tarkistettua” versiota Vesalan alkuperäissuomennoksesta. Karonen tarkastelee käännösvertailussaan teoksessa esiintyviä kulttuurisidonnaisia viittauksia, joihin Karonen sisällyttää historialliset, poliittiset ja uskonnolliset viittaukset, sekä suomennoksissa esiintyviä poistoja. Lisäksi Karonen (2007, 65-66) mainitsee lyhyesti, että teoksen kieliasua on modernisoitu ”uudistetussa ja tarkistetussa” suomennoksessa, ja että teoksen henkilöiden puhettavat ja arkielämän ilmiöiden kuvaus teoksessa olisivat kaksi hyvää tutkimuksen kohdetta. Oma tutkielmani liittyy Alanderin ja Karosen tutkielmiin, mutta eroaa niistä

siten, että tarkastelen käännösvetäilussani *Anne of Green Gables* -teosta laajemmin kuin Alander ja samankaltaisen luokittelun kautta kuin Karonen on tarkastellut *Anne of Avonlea* -teosta.

3.4 Realiat

Käännöstieteessä realioilla tarkoitetaan lähdekulttuurissa esiintyviä käsitteitä, jotka eivät esiinny kohdekulttuurissa. Realiat siis ovat kulttuurisidonnaisia käsitteitä. Termi ”realia” tulee latinan kielestä ja tarkoittaa ”todellisia asioita”. Nimi tulee siitä, että realioiksi kutsutut käsitteet ovat ”kielen ulkoiseen” todellisuuteen liittyviä käsitteitä eivätkä kielen sisäisiä, esimerkiksi kielioppiin, vertauskuviin tai idiomeihin liittyviä käsitteitä. Realiat ovat siis ”todellisuuteen” liittyviä käsitteitä. Tutkijat ovat toki olleet eri mieltä siitä, mikä on luokiteltavissa ”todelliseksi”. (Leppihalme 2011, 126) Lisäksi osa tutkijoista ei kannata fiktiivisissä teksteissä esiintyvien käsitteiden kutsumista realioiksi ja Mika Lopenen (2009, 165-175) on ehdottanut, että fiktiivisissä maailmoissa esiintyviä asioita joita ei todellisessa maailmassa ole olemassa kutsuttaisiin ”irrealioiksi”. Realiat esiintyvät useimmiten substantiivien ja substantiivilausekkeiden muodossa – muita mahdollisia muotoja ovat esimerkiksi kulttuurisidonnaisiin eleisiin viittaavat verbit kuten Vinayn ja Darbelnetin (1975, 69) mainitsemat *nod* (engl.) vs. *hocher la tête* (ransk.). Tutkijat ovat luokitelleet realioita kategorioihin eri tavoilla. Birgit Nedergaard-Larsen (1993, 207-241) on luokitellut realioita neljään pääkategoriaan: 1. maantiede, 2. historia, 3. yhteiskunta ja 4. kulttuuri. Yhteiskunta-kategorian Nedergaard-Larsen jaottelee seuraaviin alakategorioihin: teollisuus/talouselämä, sosiaalinen organisaatio, politiikka, sosiaaliset olosuhteet, elintavat ja tavat/käytännöt. Näistä viimeinen on vielä jaoteltu seuraaviin alakategorioihin: asuminen, kuljetus, ruoka, ateriat, vaatteet, jokapäiväiset käyttötavarat sekä perhesuhteet. Pekka Kujamäki (1998, 26-27) taas on luokitellut 1800-luvun suomalaisissa romaaneissa esiintyviä realioita kuuteen kategoriaan: 1. yhteiskunta, 2. vapaa-ajan toiminta, 3. erisnimet, 4. luonto, 5. mytologia, 6. jokapäiväiset esineet (vaatteet, ruoka, työkalut jne.). (Leppihalme 2011, 126-127) Omassa tutkimuksessani olen tarkastellut realioita käyttäen seuraavia kategorioita: kirjallisuuslainat, erisnimet, luonto ja maantiede, mitat, rakennukset, ruoka, tekstiilit sekä yhteiskunta ja kulttuuri (alakategoriat: asenteet, kaupankäynti, koulutus, politiikka, sairaudet, tavat, uskonto, vapaa-aika).

Leppihalme (2011, 129) ehdottaa realioiden kääntämiseen seuraavia käännösratkaisuja: 1. sanan suora siirto lähdetekstistä kohdetekstiin tekemällä mahdollisesti pieniä muutoksia kieliasuun (esim. *Aristoteles* suomeksi ja *Aristotle* englanniksi) ja/tai kursivoimalla, 2. käänöslaina tai uudissanen muodostaminen kohdekieleen kääntämällä lähdekielen teksti sanasta sanaan (esim. *potkukelkka*-sanan englanninnos *kick sled*), 3. kulttuurinen adaptaatio, jossa lähdekielen teksti käännetään

joksikin kohdekielen korvaavaksi käsitteeksi (esim. lastenkirjallisuutta käännettäessä lähdekielen *olut* saatetaan kääntää *limonadiksi*), 4. alakäsitteen korvaaminen yläkäsitteellä (esim. lähdetekstin *Oreo* käännetään *keksiksi*), 5. selittävät lisäykset kohdetekstiin (esim. suomalaisen mytologian *Tuonelan* englanninnokseen lisätty selitys *Tuonela: the Land of the Dead*), 6. paratekstuaalisen selityksen, kuten alaviitteen tai sanaston, lisääminen, 7. lähdetekstin realian pois jättäminen kohdetekstistä. Tässä tutkimuksessa käänösstrategiat eivät ole keskiössä, koska vertailen kahta suomennosversiota. Saatan kuitenkin analyysissäni tuoda joissakin kohdissa esille muutoksia, joissa käänöksen muokkaaja on muuttanut kääntäjän alkuperäistä käänösstrategiaa.

4 Vertailussa *Annan nuoruusvuodet* vuosilta 1920 ja 1961

Tässä luvussa esittelen analyysia varten valitsemani aineiston, jaottelen aineiston määrittelemiini kategorioihin ja analysoin aineiston kategoria kerrallaan.

4.1 Aineisto ja metodi

Tutkielman aineistoanalyysia varten olen valinnut tarkasteltavaksi yhteensä viisi lukua *Annan nuoruusvuodet* –romaanin suomennoksista vuosilta 1920 ja 1961. Valitsin lukuja romaanin alusta, keskivaiheilta ja lopusta.

Tarkastelemani luvut ovat seuraavat:

Luku 1

1920: Rouva Rakel Lynde hämmästyä, s. 5-15

1961: Rouva Rachel Lynde hämmästyä, s. 5-12

Lähdeteksti: Mrs Rachel Lynde is Surprised, s. 1-12

Luku 11

1920: Annan kokemukset pyhäkoulussa, s. 105-111

1961: Annan kokemukset pyhäkoulussa, s. 78-83

Lähdeteksti: Anne's Impressions of Sunday School, s. 107-114

Luku 18

1920: Anna pelastavana enkelinä, s. 184-197

1961: Anna pelastavana enkelinä, s. 136-145

Lähdeteksti: Anne to the Rescue, s. 191-204

Luku 24

1920: Neiti Stacyn illanvietto, s. 247-252

1961: Neiti Stacyn illanvietto, s. 181-185

Lähdeteksti: Miss Stacy and her Pupils get up a Concert, s. 263-269

Luku 38

1920: Tienmutkassa, s. 378-388

1961: Tien mutkassa, s. 275-282

Lähdeteksti: The Bend in the Road, s. 416-427

Tutkin analyysissäni erityisesti realioita, jotka olen lajitellut kahdeksaan kategoriaan. Valitsin tutkittavakseni realiat, koska huomasin, että suurin osa löytämistäni käännosten välisistä eroista oli luokiteltavissa juuri realioiksi. Realioiden joukosta löytyi sekä eniten että kiinnostavinta tutkittavaa.

Jaoin valitsemistani luvuista löytämäni käännosten väliset erot seuraaviin kategorioihin:

kirjallisuuslainat, erisnimet, luonto ja maantiede, mitat, rakennukset, ruoka, tekstiilit sekä yhteiskunta ja kulttuuri (alakategoriat: asenteet, kaupankäynti, koulutus, politiikka, sairaudet, tavat, uskonto, vapaa-aika). Kokosin löytämäni käännosten väliset erot ensin Excel-taulukoihin.

Analyysissä vertailin kahden suomennosversion tekstinkohtia lähtötekstiin ja vertailin niitä myös keskenään. Seuraavaksi esittelen aluksi yleisiä huomioita tekstien välisistä makro- ja mikrotason eroista ja sen jälkeen esittelen realioita koskevan analyysini tulokset.

4.2 Analyysi

4.2.1 Makrotason tarkastelua

Tässä kappaleessa kerron tutkimusaineistoni kahden suomennosversion painosten välisistä yhtäläisyyksistä ja eroavaisuuksista makrotasolla sekä vertaan suomennosversioiden painoksia myös tutkimusaineistoni englanninkielisen lähtötekstin painokseen. Sekä englanninkielisessä lähtötekstissä että molemmissa suomennosversioissa on yhteensä 38 lukua. Sen lisäksi, että lukujen määrä on kaikissa kolmessa painoksessa sama, myös juoni pysyy samanlaisena molemmissa suomennosversioissa. Englanninkielisen lähtötekstin painos eroaa suomennosversioiden painoksista siten, että lähtötekstin painoksessa sisällysluettelo on kirjan alussa ja suomennosversioiden painoksissa sisällysluettelo on kirjan lopussa. Lisäksi suomennosversioiden painosten välillä on se ero, että vuoden 1920 suomennosversion ensimmäisen painoksen viimeisillä sivuilla (Mt. 391-392) on ”Nuorten valiokirjoja” -otsikon alla lueteltu nuorille lukuvinkeiksi WSOY:n kustantamia Anni Swanin teoksia sekä suomennoksia Louisa M. Alcottin ja Jean Websterin teoksista, ja vuoden 1961 suomennosversion vuonna 2006 julkaistun painoksen viimeisillä sivuilla (Mt. 286-287) on lukuvinkkien sijaan lyhyt kirjailijaesittelyteksti L. M. Montgomeryn elämästä, kirjallisesta urasta ja tärkeimmistä teoksista. Kummassakaan suomennosversiopainoksessa ei ole toimittajan esipuhetta.

Sen sijaan molemmissa suomennosversiopainoksissa on suomentajan alaviitteitä – tosin vain yksi, ensimmäisessä luvussa (ks. luku 4.2.3) esiintyvä alaviite.

4.2.2 Kirjallisuuslainat

Analysoimissani luvuissa esiintyy muutama suora lainaus Raamatusta, runoista ja näytelmistä, joita Anna ystävineen lausuvat ääneen.

Luvussa 11 (”Annan kokemukset pyhäkoulussa”) esiintyvä lainaus on muokattu vuoden 1961 suomennoksessa todennäköisesti kielen uudistamisen vuoksi. Luvussa 11 Anna kertoo kotona Marillalle lausuneensa pyhäkoulussa erään Raamatun kohdan, kuten esimerkissä 1:

Esimerkki 1

Kuohuvan kaaoksen lailla jo kaikkos vihollislaumat,

Hetki Midianin oli lyönyt, mutt’ sentään – – – (Montgomery 1920: 111)

Kuohuvan kaaoksen lailla **nyt** kaikkosi vihollislaumat,

Hetki Midianin **jo löi, mut** sentään... (Montgomery [1961] 2006: 82)

Vuoden 1961 suomennosversion raamattulainaus on mahdollisesti otettu vuosina 1933 ja 1938 hyväksytystä Raamatun suomennoksesta (Raamattu-verkkopalvelu). Vuoden 1961 suomennosversiossa lainauksen kieliasua on muutettu vähemmän vanhahtavaksi ja 1960-luvun lukijoille helppolukuisemmaksi. *Mutta*-sana on lyhennetty molemmissa suomennosversioissa, ja vuoden 1961 suomennosversion *mut* vaikuttaa nykyaikaisemmalta kieliasulta kuin vuoden 1920 suomennosversion *mutt’*. Lisäksi vaikuttaa siltä, että vuoden 1961 suomennosversiossa ensimmäisen ja toisen rivin verbimuodot ovat yhteneväisemmät kuin vuoden 1920 suomennosversiossa. Vuoden 1920 suomennosversiossa ensimmäisen rivin *kaikkos* on imperfektissä ja toisen rivin *oli lyönyt* on pluskvamperfektissä. Vuoden 1961 suomennosversiossa taas sekä ensimmäisen rivin *kaikkosi* että toisen rivin *löi* ovat imperfektissä.

Luvussa 24 (”Neiti Stacyn illanvietto”) Anna kertoo Marillalle ja Matthew’lle runoudesta, jota on lausunut ääneen koulussa opettajansa neiti Stacyn tunnilla luokan edessä seisten. Vuoden 1920 suomennoksessa Anna on lausunut ”Lady Macbeth’in” (Montgomery 1920: 248) eli William Shakespearen *Macbeth*-näytelmää. Hänen lausumansa säkeet ovat vuonna 1885 ilmestyneestä, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kustantamasta Paavo Cajanderin suomennoksesta. Anna kertoo luokkatoverinsa Ruby Gillsin liikuttuneen erityisen paljon seuraavista säkeistä:

Esimerkki 2

Suureks mielit,

Himoa sull' on kunniaan, mutt' pahuus,

Sen kätyri, sulta puuttuu (Shakespeare & Cajander 1944: 15)

Säkeet esiintyvät Cajanderin suomennoksessa seuraavassa säkeistössä, jossa lady Macbeth lausuu ääneen ajatuksiaan Macbethin lähettämästä kirjeestä:

Glamis sa olet, Cawdor myös, ja onnen

Luvatun saat. – Mut luontoas ma pelkään:

Siin' ihmistunnon maitoa on liiaks,

Ett' oikotien se löytäis. **Suureks mielit,**

Himoa sull' on kunniaan, mut pahuus,

Sen kätyri sulta puuttuu. Hartain halus

On hurskaan halua; et pettää tahtois,

Vaan vääryydellä voittaa. Suuri Glamis,

Sa sitä mielitelet, joka huutaa:

'Noin tulee tehdä sun, jos mua mielit',

Ja jota pikemmin sa pelkääät tehdä

Kuin tekemättä jättää. Tänne riennä,

Ett' oman henkeni ma korvaas valan,

Ja kielin uljain kaikki pieksen pois,

Mi sua tuosta kultarenkaast' estää,

Joll' onnetar ja henkimaailma näyttää

Sun kruunanneen jo. (Shakespeare & Cajander 1944: 15)

Vuoden 1961 suomennoksessa Anna on lausunut englantilaisen Matthew Arnoldin runoa ”The Forsaken Merman” (suom. ”Hylätty merenhaltia”, kääntäjä: Yrjö Jylhä). Tällä kertaa säkeet, joista Annan luokkatoveri Ruby Gills liikuttui erityisen paljon, ovat seuraavat:

– että hän saa

kuulla ääntänne haikeaa:

'Margaret! Margaret!' (Montgomery [1961] 2006: 182)

Säkeet esiintyvät Arnoldin runossa seuraavassa säkeistössä:

Kerran vieläkin kutsukaa

äitiänne, te pienoiset,

että hän saa

kuulla ääntänne haikeaa:

'Margaret! Margaret!'

Äidin korville kallis on

ääni lapsen armaan.

Lasten huhuilu lohдутon

hellyttää hänet varmaan. (Jylhä 1934: 166)

Englanninkielisessä lähtötekstissä Anna on lausunut skotlantilaisen Henry Glassford Bellin runoa "Mary, Queen of Scots". Ne Annan runosta lausumat säkeet, joista luokkatoveri Ruby Gills liikuttui erityisen paljon, ovat seuraavat:

Now for my father's arm, she said,

my woman's heart farewell. (Montgomery [1908] 2014: 264)

Säkeet esiintyvät Bellin runossa seuraavassa säkeistössä:

They half beguiled her of her cares, they soothed her into smiles,

They won her thoughts from bigot zeal and fierce domestic broils;

But hark, the tramp of armed men, the Douglas' battle cry!

They come! they come! and lo, the scowl of Ruthven's hollow eye!

The swords are drawn, the daggers gleam, the tears and words are vain --

The ruffian steel is in his heart, the faithful Rizzio's slain!

Then Mary Stuart dashed aside the tears that trickling fell:

"Now for my father's arm!" she cried; "my woman's heart farewell!" (PoetryExplorer-runosivusto; runon julkaisuvuosi ei ole selvityksistäni huolimatta tiedossa)

Lausutun materiaalin vaihtuminen Shakespearesta Arnoldiin on kiinnostava. Vuosien 1920 ja 1961 suomennosten lainausten välillä voi nähdä selvän eron siinä, mihin arvoihin lainauksissa vedotaan. Vuoden 1920 suomennoksen lainaus on Shakespearen *Macbeth*-näytelmän kohdasta, jossa lady Macbeth puhuu ajatellen miestään Macbethiä, jolta on juuri vastaanottanut kirjeen. Tästä puheesta käy ilmi, että lady Macbeth ei usko miehensä olevan riittävän häikäilemätön saavuttaakseen havittelemaansa kuninkaan asemaa. Annan luokan edessä lausumassa kohdassa kirkastuu lady Macbethin suurin huoli: että hänen miehensä on kyllä kunnianhimoinen (”Suureks mielit, / Himoa sull’ on kunniaan”) mutta tämä ei ole riittävän röyhkeä ja keinoista piittaamaton saavuttaakseen haluamaansa (”mutt’ pahuus, / Sen käytyri, sulta puuttuu”). Annan vuoden 1920 lausumassa lainauksessa siis välittyvät äärimmäisyyksiin viedyt ns. kovat arvot: julma oman edun tavoittelu muista ihmisistä välittämättä. Vuoden 1961 suomennoksen lainauksessa, jonka Anna lausuu, taas vallitsevat pehmeät arvot ja lempeys: Arnoldin runossa lapset kutsuvat äitiään luokseen. Annan lausumassa lainauksessa välittyy Arnoldin runon pehmeä ihmissuhdekeskeisyys, vaikka se, että lapset kutsuvat luokseen juuri äitiään jääkin lainauksesta pois, ja lukijalle käy selväksi vain, että lapset kutsuvat jotakuta Margaret-nimistä henkilöä. Vuoden 1920 suomennoksen Shakespeare-lainauksen tunnelma on aktiivinen ja aggressiivinen – vuoden 1961 suomennoksen Arnold-lainauksen tunnelma taas on passiivinen ja surumielinen. Englanninkielisen lähtötekstin Bell-lainauksen tunnelma on huomattavasti lähempänä vuoden 1961 suomennoksen Arnold-lainauksen tunnelmaa. Sekä lähtötekstin että vuoden 1961 suomennoksen lyhyissä lainauksissa joku tavoittelee vanhempansa – lähtötekstissä äitiä, vuoden 1961 suomennoksen lainauksessa isää. Lisäksi lähtötekstin lainauksessa kutsutaan äitiä haikeasti luokse ja vuoden 1961 suomennoksen lainauksessa lausutaan jäähyväisiä. Lähtötekstin lainauksella on kuitenkin yhtäläisyyksiä vuoden 1920 suomennoksen lainauksen kanssa, kun tarkastellaan koko säkeistöä mistä lyhyet lainaukset on otettu. Lähtötekstin lainauksen kontekstina on Skotlannin kuningattaren Maria I:n henkilökohtaisen sihteerin David Rizzion murha, jonka silminnäkijänä Maria I oli pystymättä puuttumaan tilanteeseen (The Tudor Society -sivusto). Lähtötekstin lyhyessä lainauksessa Maria lausuu jäähyväisiä oletettavasti Rizziolle, jonka murhan Maria on juuri todistanut. Lähtötekstin lainauksen säkeessä siis esiintyy aggressiivisuutta ja julmuutta aivan kuin vuoden 1920 suomennoksen lainauksessa. Lisäksi molempien lainauksien lähtöteksteissä esiintyy aviopuolison osapuoli, joka murhaa jonkun tai on osallisena jonkun murhaan – Shakespearen *Macbeth*-näytelmässä Macbeth murhaa kuninkaan; Bellin runo taas tuo esille tosielämän tragedian, jossa Skotlannin kuningattaren Maria I:n aviomies lordi Darnley oli osallisena Maria I:n henkilökohtaisen sihteerin murhassa (The Tudor Society -sivusto).

4.2.3 Erisnimet

Vappu Kannas (2014, 51) toteaa, että ”vanhemmassa lasten- ja nuorten käännöskirjallisuudessa on ollut tapana kotouttaa erityisesti erisnimet suomenkieliseen asuun”. Tämän tavan voi huomata heti vuonna 1920 ilmestyneen *Annan nuoruusvuodet* -suomennosversion ensimmäisessä virkkeessä, jossa lähtötekstissä Rachel Lynde -nimisen henkilöihahmon etunimi onkin suomennoksessa Rakel. Vuoden 1961 suomennosversiossa nimi taas on muutettu takaisin Racheliksi. Toisin on menetelty kirjan päähenkilön etunimen kohdalla, kuten voi huomata aineistoni luvussa 11, jossa Marilla toruu Annaa:

Esimerkki 3

Anne Shirley! (Montgomery [1908] 2014: 111)

Mutta Anna! (Montgomery 1920: 109)

Anna Shirley! (Montgomery [1961] 2006: 81)

Lähtötekstin *Anne* on siis molemmissa suomennosversioissa *Anna*. Aineistoni ulkopuolelle jäävä mutta mielestäni tässä mainitsemisen arvoinen yksityiskohta on luvussa 3 käytävä keskustelu Annan ja Marillan välillä, jossa lähtötekstin *Anne* pyytää, että hänen nimensä lausuttaisiin e:llä – *spelled with an e* (Montgomery [1908] 2014, 34). Molemmissa suomennosversioissa keskustelu on käännetty niin, että Annan oikea etunimi on Anni, mutta hän pyytää, että häntä kutsuttaisiin Annaksi – *a lopussa* (Montgomery 1920, 36; Montgomery [1961] 2006, 28) Annan pyynnön perusteena on, että hänen ehdottamansa nimi on hänen mielestään hienompi kuin hänen oikea nimensä. Lähtötekstin ja suomennosversioiden välinen ero on, että lähtötekstissä Annan ehdottama nimi vain näyttää hienommalta kirjoitettuna – *Ann* ja *Anne* kun kuulostavat samalta ääneen lausuttuina. Suomennosversioissa esiintyvät *Anni* ja *Anna* taas ovat selvästi eri nimet sekä kirjoitettuna että ääneen lausuttuina. On mahdollista, että suomennosversioiden käännösratkaisun perusteena on ollut pyrkimys toistaa lähtötekstin pieni nimimuutos samalla kotouttaen nimi suomenkieliseen asuun. Anne-nimeä on toki käytetty myös Suomessa, mutta se on Digi- ja väestötietoviraston nimipalvelun (Nimipalvelu 4.4.2022) mukaan ollut vuoden 1920 suomennosversion julkaisemisen aikoihin huomattavasti vähemmän käytössä kuin Anni- ja Annanimet. Anne-nimen suosio Suomessa kasvoi merkittävästi ennen vuoden 1961 suomennosversion ilmestymistä, mutta se ei nähtävästi vaikuttanut suomennosversioon tehtyihin muutoksiin. On kiinnostavaa, että suomennosversioissa Anna on tyytymätön Anni-nimeen ja pitää Anna-nimeä huomattavasti kauniimpana. Digi- ja väestötietoviraston nimipalvelun mukaan Anna-nimi oli vuoden 1920 suomennosversion julkaisemisen aikoihin huomattavasti suosituampi kuin Anni-nimi.

Tämän voi tulkita heijastavan sitä, kumpi nimi oli suomalaisten mielestä miellyttävämpi, mikä voisi ainakin osittain selittää suomennosversioiden Anni-Anna -käännösratkaisut.

Aineistossani esiintyy kaksi erisnimiesimerkkiä, joissa vuoden 1920 suomennosversion käännös- ja kirjoitusvirheitä on korjattu vuoden 1961 käännösversiossa sekä yksi erisnimiesimerkki, jossa asetelma on päinvastainen (ks. esimerkki 6). Luvussa 1 Avonlean kerrotaan sijaitsevan pienessä niemessä, joka osoittaa seuraavan lahden suuntaan:

Esimerkki 4

(--) the Gulf of St Lawrence (Montgomery [1908] 2014: 2)

(--) S:t Lorenz olahteen (Montgomery 1920: 6)

(--) Saint Lawrencen lahteen (Montgomery [1961] 2006: 6)

Tiedossani ei ole, johtuiko vuoden 1920 suomennosversion kummallinen käännös kenties yleisesti käytössä olevan lahden nimisuomennoksen puutteesta vai jostakin muusta asiasta. Myöskin luvussa 1 Marilla kertoo Rachel Lyndelle tyrmänneensä Matthew'n ehdotuksen, että Marilla ja Matthew hankkisivat luokseen pojan seuraavasta laitoksesta:

Esimerkki 5

(--) a "Home" boy (Montgomery [1908] 2014: 8)

(--) Barnado kodin (Montgomery 1920: 12)

(--) Barnado-kodin (Montgomery [1961] 2006: 10)

Molempiin suomennosversioihin on lisätty suomentajan alaviite, jossa selitetään, että "Barnado, engl. lääkäri, perusti suurenmoisia hyväntekeväisyys- ja kasvatustaitoksia Lontoon katupojille" (Montgomery 1920: 12; Montgomery [1961] 2006: 10). Alaviitteen selittävä teksti on suomennosversioissa samassa muodossa, mutta vuoden 1920 suomennosversion "suom. muist." muuttuu vuoden 1961 suomennosversiossa muotoon "suom. huom." Luvussa 18 Kanadan pääministeri saapuu tervehtimään kansalaisia suureen joukkokokoukseen Prinssi Edwardin saaren pääkaupunkiin:

Esimerkki 6

Charlottetown (Montgomery [1908] 2014: 191)

Charlottetowniin (Montgomery 1920: 184)

Charlestownissa (Montgomery [1961] 2006: 136)

Vuoden 1920 suomennosversioon on siis sisällytetty oikein Charlottetownin nimi, ja se on vuoden 1961 suomennosversiossa muutettu muotoon *Charlestown*. Charlestown on yksi Yhdysvaltain Massachusettsin osavaltion pääkaupunki Bostonin kaupunginosista, eikä sillä ole mitään tekemistä *Annan nuoruusvuodet* -teoksen juonen kanssa. Kyseessä vaikuttaa olevan puhdas virhe, mutta vuoden 1920 suomennosversion korjaaja on kuitenkin jollakin perusteella muokannut edellä mainittua suomennoksen kohtaa vuoden 1961 suomennosversiota varten. Olisi kiinnostavaa tietää, millä perusteella.

Aineistossani esiintyy kaksi erisnimiesimerkkiä – *the Church Aid Society* ja *Foreign Missions Auxiliary* (Montgomery [1908] 2014, 2) – joiden suomennosversiovastineiden välillä on nähtävissä samankaltaisia muutoksia. Vuoden 1920 suomennosversiossa Rachel Lynde on *Kirkollisen avustusyhdistyksen* (Mt. 5) ja *Pakanalähetysliiton* (Mt. 6) jäsen; vuoden 1961 suomennosversiossa hän on *Kirkon ystävien* (Mt. 5) ja *Pakanalähetysseuran* (Mt. 5) jäsen. Virallisen tuntuisia *yhdistystä ja liittoa* on pehmennetty muuttamalla ne epävirallisemmiksi *ystäviksi ja seuraksi*.

4.2.4 Luonto ja maantiede

Aineistossani esiintyy paljon luontoon ja maantieteeseen liittyviä esimerkkejä, mikä ei ole runsaasta luonnonkuvauksesta tunnettujen Anna-kirjojen kohdalla yllättävää. Aineistossa esiintyy useita kohtia, joissa lähtötekstin luonto- ja maantiedesanaa on oletettavasti pyritty kotouttamaan vuoden 1920 suomennosversiossa ja muokattu vastaamaan lähtötekstiä vuoden 1961 suomennosversiossa. Selvimmin tämä näkyy luvussa 11, jossa lähtötekstin *buttercups and wild roses* (Montgomery [1908] 2014, 110) ovat vuoden 1920 suomennosversiossa *voikukkia* (Mt. 108) ja vuoden 1961 suomennoksessa lähtötekstin mukaisesti *leinikkejä ja metsäruusuja* (Mt. 80), ja luvussa 38, jossa lähtötekstin *mint* (Mt. 426) on vuoden 1920 suomennosversiossa *kuusaman* (Mt. 388) ja vuoden 1961 suomennosversiossa lähtötekstin mukaisesti *mintun* (Mt. 282) tuoksua, joka leijailee Annan ikkunaan kirjan lopussa. Kuvio näkyy myös luvussa 1, jossa lähtötekstin *ladies' eardrops* (Mt. 1) ovat vuoden 1920 suomennosversiossa *sananjalkoja* (Mt. 5) ja vuoden 1961 suomennosversiossa lähtötekstin mukaisesti *fuksiapensaita* (Mt. 5). Hieman lievempi esimerkki kuviosta on lähtötekstin *big red brook field* (Mt. 2), joka on vuoden 1920 suomennosversiossa *suuri uutispelto* (Mt. 6) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *punervamultainen puronrantapelto* (Mt. 6) – uutispelto, mitä *uutispellolla* todennäköisesti tarkoitettiin, on vanhahtava nimitys viljelykelpoiseksi raivatulle pellolle, ja vuoden 1961 suomennosversio mukailee lähtötekstiä mainiten pellon punaisen värin ja puron läsnäolon. Aineistossa esiintyy myös kohtia, joissa lähtötekstin luonto- ja maantiedesanaa on käännetty suomennosversiossa eri sanavalinnoin mutta kuitenkin lähtötekstiä

mukaiillen. Lähtötekstin *a tangle of vines* (Mt. 5) on vuoden 1920 suomennosversiossa *metsäviiniköynnös* (Mt. 9) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *villiviini* (Mt. 8) – molemmissa suomennosversiossa mainitaan lähtötekstin mukaisesti viiniköynnös, vaikkakin hieman eri tavoin. Lähtötekstin *willows* (Mt. 5) taas ovat vuoden 1920 suomennosversiossa *piilipuita* (Mt. 9) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *salavia* (Mt. 8) – *willow* on suomeksi *paju*, ja piilipuu ja salava ovat eri nimiä samalle laajaan pajujen sukuun kuuluvalle puulle. Samankaltaista on, kun lähtötekstin *turnip seed* (Mt. 2) on vuoden 1920 suomennosversiossa *nauriinsiemen* (Mt. 6) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *turnipsi* (Mt. 6). Kumpikin suomennosversio on lähtötekstin mukainen, vaikka onkin käytetty eri sanoja.

4.2.5 Mitat

Aineistossani esiintyy mittoja aika vähän. Luvussa 1 Rachel Lynde on lähdössä kävellen Marillan ja Matthew'n luokse Vihervaaraan ja tekstissä mainitaan, että Lynden talon ja Vihervaaran välinen etäisyys on seuraava:

Esimerkki 7

(--) a scant quarter of a mile (Montgomery [1908] 2014: 4)

(--) muutaman kivenheiton matka (Montgomery 1920: 8)

(--) kolmisen sataa metriä (Montgomery [1961] 2006: 7)

Englanninkielisessä lähtötekstissä mainittu neljännesmaili vastaa noin neljäsataa metriä. Tekstissä kuitenkin ilmaistaan, että kyseessä on ”melkein” neljännesmaili, mikä on todennäköisesti syynä siihen, että etäisyys on vuoden 1961 suomennosversiossa ”kolmisen sataa metriä”. Vuoden 1920 suomennosversiossa taas käytetään mittayksiköiden sijaan kivenheitto- ilmausta. Kivenheitto on vanhahtava mittayksikkö, joka tarkoittaa etymologisesti suhteellisen lyhyttä matkaa (SMS). Vaikuttaa siltä, että vuoden 1920 suomennosversiossa on saatettu haluta korostaa rouva Lynden kävelymatkan suhteellista lyhyttä. Vuoden 1961 suomennosversiossa taas on muutettu etäisyyden käännöstä tarkemmaksi englanninkielistä lähtötekstiä mukaiillen. On kiinnostavaa, että kahden muun aineistostani löytämän mittaesimerkin tapauksessa on päinvastoin niin, että vuoden 1920 suomennosversiossa mitat on käännetty tarkasti ja vuoden 1961 suomennosversiossa mitat on käännetty epätarkasti. Luvussa 11 Marilla lähettää Annan pyhäkouluun ja antaa hänelle kolikon kolehtia varten. Kolikkoa kuvaillaan seuraavasti:

Esimerkki 8

a cent (Montgomery [1908] 2014: 109)

sentti (Montgomery 1920: 107)

rahaa (Montgomery [1961] 2006: 79)

Vuoden 1920 suomennosversiossa on siis käännetty Marillan antama rahamäärä suoraan sentiksi ja vuoden 1961 suomennosversiossa englanninkielisen lähtötekstin *a cent* on suurpiirteisesti *rahaa*. On todennäköistä, että vuoden 1961 suomennosversion käännösratkaisun perusteena on ollut tehdä tekstinkohdasta lukijaystävällisempi nuorelle lukijalle. Ledenin (2011, 43, 74) tutkimus tukee tätä oletusta tuomalla esille, että Montgomeryn kirjojen suomennoksiin 1960-luvulla tehtyjen muutosten taustalla on ollut pyrkimys muokata kirjoja nuoremmille lukijoille sopivaksi. Englanninkielisessä lähtötekstissä rahayksikkönä on Kanadan dollari, ja vuoden 1961 suomennosversion kohdalla on todennäköisesti tehty oletus, etteivät nuoret lukijat luultavasti tietäisi, paljonko yksi sentti Kanadan dollareissa olisi Suomen markoissa. Sen sijaan, että olisi esimerkiksi muunnettu yksi sentti penneiksi, vuoden 1961 suomennosversiossa tuodaan vain esille, että Marilla antaa Annalle kolehtia varten rahaa ja tarkempi rahasumma jätetään pois. Luvussa 38 Marilla kertoo Annalle, että silmälääkärin mukaan Marilla saattaa sokeutua puolen vuoden sisällä, ja Anna istuu jonkin aikaa hiljaa tämän kuultuaan. Annan hiljaisuuden pituutta kuvataan seuraavasti:

Esimerkki 9

for a minute (Montgomery [1908] 2014: 417)

minutin ajan (Montgomery 1920: 379)

pitkän aikaa (Montgomery [1961] 2006: 275)

Vuoden 1920 suomennosversiossa lähtötekstin *a minute* on käännetty sanatarkasti minuutiksi, vaikkakin yhdellä u:lla. On mahdollista, että vuoden 1961 suomennosversion käännösratkaisun perusteena on ollut halu korostaa tilanteen vakavuutta: Marilla on juuri kertonut Annalle saattavansa sokeutua puolen vuoden sisällä, ellei hän noudata silmälääkäriltä saamiaan tarkkoja, päivittäistä elämäänsä huomattavasti rajoittavia ohjeita. Lisäksi Matthew on juuri kuollut ja Anna on aikeissa lähteä Vihervaarasta Redmondin yliopistoon. Marillan uutisten kuuleminen järkyttää Annaa, ja johtaa myöhemmin siihen, että Anna jääkin Vihervaaraan Marillan luo Redmondiin lähtemisen sijaan. Kyseessä on siis käännekohta sekä Annalle että Marillalle, ja saattaa olla, että vuoden 1961 suomennosversiossa on haluttu välittää lukijalle, että Marillan uutiset ovat Annalle niin suuri järkytys, että hän käsittelee niitä hiljaa mielessään pitkään.

4.2.6 Rakennukset

Aineistossani esiintyy rakennuksiin liittyviä esimerkkejä aika vähän. Luvussa 11 Marilla on ommellut Annalle kolme uutta pukua, ja esittelee näitä Annalle vuoden 1920 suomennosversiossa *vinttikamarissa* (Mt. 105) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *ullakkokamarissa* (Mt. 78). Lähtötekstin *gable-room* (Mt. 107) viittaa yksiselitteisesti huoneen sijaintiin talossa katon päätykolmioiden (engl. *gable*) kohdalla. Suomennosversioiden välinen ero johtuu mahdollisesti pyrkimyksestä modernisoida kieliasua ja tehdä siitä yleiskielen mukaisempi. Myöhemmin luvussa 11 Anna on saapunut kirkolle pyhäkouluun varten, ja tapaa joukon muita pyhäkouluun saapuneita tyttöjä vuoden 1920 suomennosversiossa *asehuoneessa* (Mt. 108) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *eteishallissa* (Mt. 80). Lähtötekstin *porch* (Mt. 110) viittaa huonemaiseen tilaan kirkon pääsisäänkäynnin luona. Vuoden 1920 suomennosversiossa esiintyvä *asehuone* tarkoittaa ”kirkon eteistä” (SMS), ja on siten tarkka vastine sille, mihin lähtötekstin *porch* viittaa. Vuoden 1961 suomennosversion *eteishalli* on suurpiirteisempi suomennos lähtötekstille. On mahdollista, että *asehuoneen* on katsottu olevan liian vanhahtava tai epäselvä ilmaisu 1960-luvun nuorille lukijoille, ja kieliasua on pyritty sekä modernisoimaan että selkeyttämään muuttamalla ilmaisu *eteishalliksi* vuoden 1961 suomennosversiossa. Lukijat, jotka eivät tienneet *asehuoneen* merkitystä olisivat ehkä saattaneet miettiä, liittyykö huone jollakin tavalla aseisiin, mutta *eteishallin* merkitys on lukijalle yksiselitteisempi. Luvussa 24 Anna kertoo Marillalle harjoittelevansa osiaan neiti Stacyn näytöksessä vuoden 1920 suomennosversiossa *vintin säiliössä* (Mt. 250) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *ullakon komerossa* (Mt. 184). Lähtötekstin *garret* (Mt. 267) viittaa asuttavaksi tarkoitettuun ullakkohuoneeseen. Suomennosversioiden välillä toistuu luvussa 11 havaittu kieliasun modernisointi: *vintti* muuttuu vuoden 1961 suomennosversiossa *ullakoksi*. Lisäksi *säiliö*, jonka voi tulkita määrittelevän tilan tarkoituksen materian säilytykseksi, muuttuu vuoden 1961 suomennosversiossa *komeroksi*, joka on vanhan kirjasuomen ”ruokavarasto” tarkoittava ilmaisu (VKS). Vaikka tilan tarkoituksen kuvaus jää molemmissa suomennosversioissa hieman epäselväksi, selviää molemmista kuitenkin se, että tila sijaitsee lähellä rakennuksen kattoa sekä se, että tila on pienehkö.

4.2.7 Ruoka

Aineistossani esiintyy muutamia ruokaan liittyviä esimerkkejä. Luvussa 1 Rachel Lynde saapuu Vihervaaraan ja huomaa keittiön pöydän olevan katettu kolmelle, aivan kuin Marilla ja Matthew olisivat kutsuneet jonkun *illalliselle* (Montgomery 1920, 10) tai *iltateelle* (Montgomery [1961] 2006, 8). Lähtötekstin *tea* (Mt. 6) on kiinnostava esimerkki, joka ei teoksen englanninkielisessä

lähtökulttuurissa viittaa vain teen juontiin vaan pieneen ateriaan, johon kuuluu sekä teetä että syötävää (British Museum). Vuoden 1961 suomennosversion voi tulkita vastaavan lähtötekstiä hieman tarkemmin, sillä lähtötekstin *tea* viittaa vuoden 1920 suomennosversion *illallista* pienempään ateriaan, jonka vastineeksi vuoden 1961 suomennosversion *iltatee* sopii paremmin. Rachel Lynde toteaa lähtötekstissä keittiön pöydän kattausta tarkastellessaan, että *the dishes were everyday dishes* (Mt. 6). Vuoden 1920 suomennosversiossa Rachel Lynde toteaa, että *kylmät leikkeleet olivat laadultaan aivan jokapäiväisiä* (Mt. 10) ja vuoden 1961 suomennosversiossa hän toteaa, että *astiat olivat keittiön kaapista* (Mt. 8). Hauskaa on, että englannin kielen *dish* voi tarkoittaa suomeksi sekä astiaa että ruokalajia. Lähtötekstissä Rachel Lynde kuitenkin viittaa selkeästi Marillan pöytään asettamiin kolmeen lautaseen, joten vuoden 1961 suomennosversio vastaa lähtötekstiä paremmin kuin vuoden 1920 suomennosversio. Suomennosversiot ovat yhteneväisempiä esimerkissä, jossa lähtötekstin *crab-apple preserves* (Mt. 6) on vuoden 1920 suomennosversiossa *metsäomenahilloketta* (Mt. 10) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *metsäomenahilloa* (Mt. 8). Vuoden 1920 suomennosversion *hilloke* on esimerkki *-ke* -loppuisista ruokataloussanoista, joita lisättiin suomen kirjakieleen 1800-luvun lopulla (Kielikello 1991). On todennäköistä, että syynä *hillokkeen* muuttamiselle *hilloksi* on ollut kieliasun modernisointi. Rachel Lynde tekee myös seuraavan huomion keittiön pöydän antimista: lähtötekstin *cake* (Mt. 6) on vuoden 1920 suomennosversiossa *voileipiä* (Mt. 10) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *kakkua* (Mt. 8). Vuoden 1961 suomennosversio siis vastaa lähtötekstiä, toisin kuin vuoden 1920 suomennosversio. On kiinnostavaa, että keittiön pöydän tarjottavat ovat vuoden 1920 suomennosversiossa suolaisempia kuin lähtötekstissä – löytyy kylmiä leikkeleitä joita lähtötekstissä ei mainita ja lähtötekstin kakku on vaihtunut voileiviksi. Vuoden 1920 suomennosversiossa voi toki nähdä käännöksen sisäistä yhteneväisyyttä: koska *tea* on suomennettu *illalliseksi*, on loogisempaa sisällyttää tällaiseen ateriaan voileipiä kuin makeaa kakkua. Luvussa 18 toistuu samanlainen kaava, jossa lähtötekstissä mainittavat makeat syötävät ovat vuoden 1920 suomennosversiossa vaihtuneet suolaisiksi syötäviksi ja jälleen lähtötekstiä vastaaviksi makeiksi syötäviksi vuoden 1961 suomennoksessa. Anna on ollut Dianan perheen luona *teeillallisella* (Montgomery 1920, 196 & Montgomery [1961] 2006, 145), joka on lähtötekstissä *tea* (Mt. 203). On mahdollista, että *tea* on tässä teoksen kohdassa suomennettu eri tavoin kuin luvussa 1, koska Annan Barryn perheen luona nauttima ateria vaikuttaa runsaammalta kuin ensimmäisen luvun pienehkö ateria. Suomennosversioissa on todennäköisesti pyritty välittämään lukijalle, että kyseessä on illallisen laajuinen ateria, mutta ei täysin kohdekulttuurin illallista vastaava ateria – siksi *tee*-etuliite. Annan kertoessa Marillalle *teeillallisen* sisällöstä lähtötekstin *fruit-cake and pound-cake and dough-nuts and two kinds of preserves* (Mt. 203) on vuoden 1920 suomennosversiossa *ruodotonta ja nahatonta*

anjovista ja koviksi keitettyjä munia ja piparkakkuja ja kermaketta kahdenlaisen hillon kera (Mt. 196) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *voileipiä ja hedelmäkakkua ja munkkeja ja keksejä kahdenlaisen hillon kera* (Mt. 145). Lisäksi lähtötekstin *biscuits* (Mt. 203) on käännetty niin, että vuoden 1920 suomennosversiossa Annalle on tarjottu *leipäkoria* (Mt. 196) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *keksikoria* (Mt. 145). Kumpikaan suomennosversio ei täysin vastaa lähtötekstiä, mutta vuoden 1961 suomennosversiossa mainitaan enemmän lähtötekstissä esiintyviä ruokalajeja kuin vuoden 1920 suomennosversiossa. Lisäksi lähtötekstin täysin makeisiin tarjottaviin on molemmissa suomennosversioissa lisätty jotakin suolaista. Voi kysyä, onko tämä tehty pyrkimyksenä välittää nuorille lähtötekstin lukijoille ravitsemuksellisesti tasapainoisempi ateria ja onko täysin makeaa kattausta pidetty huonona vaikutuksena nuorille lukijoille.

4.2.8 Tekstiilit

Aineistossani esiintyy muutama tekstiileihin liittyvä esimerkki. Luvussa 1 kerrotaan, että Rachel Lynde tekee käsitöinä vuoden 1920 suomennosversiossa *kehtopeitteitä kynttilänsydänlangasta* (Mt. 6) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *vauvanpeitteitä pumpulilangasta* (Mt. 5). Lähtötekstin *cotton warp' quilts* (Mt. 2) viittaa 1820-luvulta lähtöisin olevasta, hyvin pehmeästä lankatyypistä tehtyihin päiväpeitteisiin (Annotated A.G.G.). *Cotton warp* -lankaa käytettiin alun perin erityisesti kudontaan. On kiinnostavaa, että lähtötekstissä ei eritellä, minkä ikäisille henkilöille Rachel Lynden tekemät päiväpeitteet ovat, mutta molemmissa suomennosversioissa annetaan lukijalle ilmi, että peitteet ovat vauvoille tarkoitettuja. Syy käännösratkaisulle ei ole selvä. Taustalla saattaa mahdollisesti olla sukupuolittuneita oletuksia siitä, että nainen tekee käsitöitä perhekeskeisesti lapsia varten. Syy käännösratkaisulle muuttaa vuoden 1920 suomennosversion *kynttilänsydänlanka* vuoden 1961 suomennosversiossa *pumpulilangaksi* on myös epäselvä, mutta on mahdollista, että yksi syy *pumpulilangalle* on ollut se, että sanavalinta välittää lukijalle langan pehmeyttä *pumpuli*-sanavalinnan kautta. Kiinnostavaa on myös se, että vuoden 1920 suomennosversiossa Rachel Lynde *kutoo* (Mt. 6) edellä mainittuja peitteitä ja vuoden 1961 suomennosversiossa hän *neuloo* (Mt. 5). Kumpikin sopii lähtötekstin *knit*-verbin suomennokseksi. Se, onko puhuttu kutomisesta ja neulomisesta on kuitenkin riippunut muun muassa ammatillisesta kontekstista ja murrealueesta (Kielikello 1981). Koska alkuperäissuomennoksen kääntäjä Hilja Vesalan tai Vesalan suomennoksen tarkistajan tarkemmat syntymäpaikat eivät ole selvillä, ei voida tarkastella johtuuko *kutomisen* muuttuminen *neulomiseksi* kenties siitä, että alkuperäinen suomentaja ja suomennoksen tarkastaja olivat kotoisin eri murrealueilta. Luvussa 11 Anna kertoo Marillalle yksityiskohdista joita hän toivoisi Marillan häntä varten valmistamiin pukuihin. Lähtötekstin *puffed sleeves* (Mt. 108) ovat vuoden 1920 suomennosversiossa ensin *rypytetyt hihat* (Mt. 106) ja sitten *rypytetyt puhvihihat*

(Mt. 106) – vuoden 1961 suomennosversiossa ne taas ovat molemmissa kohdissa *puhviihat* (Mt. 79). On todennäköistä, että vuoden 1961 suomennoksessa on tässä kohtaa haluttu yhdenmukaistaa suomennosta. Luvussa 18 on lähdössä auttamaan Dianan sairastunutta sisarta Minnie Mayta ja pukeutuu vuoden 1920 suomennosversiossa *päälysnuttuun* (Mt. 189) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *päälystakkiin* (Mt. 140). *Nuttu* on vanhan kirjasuomen ”(lyhyttä) takkia” tarkoittava ilmaisu (VKS) ja suomennosten välisen eron syynä on todennäköisesti ollut pyrkimys modernisoida kieliä.

4.2.9 Yhteiskunta ja kulttuuri

Asenteet

Kannas mainitsee artikkelissaan ”Kuka lyhensi Runotyttö? L. M. Montgomeryn Pieni runotyttö -kirjan käännöshistoriaa” (2014: 58), että ”1960-luvulla tehty uudistettu suomennos voikin itse asiassa olla konservatiivisempi ja näiden suomennosten markkinointi sukupuolittuneempaa kuin esimerkiksi 1920-luvulla”. Kannas viittaa tällä huomiolla erityisesti L. M. Montgomeryn *Pieni runotyttö* -teokseen. Muiden Montgomeryn kirjojen lailla *Pieni runotyttö* julkaistiin 1960-luvulla ”ulkoasultaan yhdenmukaisessa sarjassa, joka painotti sukupuolittuneesti erityisesti kirjojen kohderyhmää (Kuolemattomia *tyttökirjoja*) ja häivytti [...] teoksen aikuislukijoille suunnattuja piirteitä” (Mt. 57-58). Saman ilmiön voi huomata myös Montgomeryn *Annan nuoruusvuodet* -teoksen vuonna 1920 ilmestyneen suomennosversion ja vuonna 1961 ilmestyneen suomennosversion välillä. Aineistossani esiintyy useita esimerkkejä, joissa vuoden 1961 suomennosversio on vuoden 1920 suomennosversiota konservatiivisempi ja moralisoivampi. Luvussa 1 lähtötekstin *feminine accomplishment* (Mt. 11) on vuoden 1920 suomennosversiossa *naisellinen avu* (Mt. 14) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *naisellinen pahe* (Mt. 12). Kohdan konteksti tosin selittänee osin vuoden 1961 suomennosversion käännösratkaisua: kohdassa viitataan lastenkodin tyttöön, joka oli tappanut perheen myrkyttämällä kaivon. Luvussa 38 Rachel Lynde puhuu opiskelijoista Redmond Collegessa, jossa Anna aikoi opiskella, ja lähtötekstin *girls [...] the men* (Mt. 422) on vuoden 1920 suomennosversiossa *tytöt [...] nuorten herrojen* (Mt. 384) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *tytöt [...] miesten* (Mt. 279). Lähtötekstin työttölyä on siis hieman pehmenetty vuoden 1920 suomennosversiossa tuomalla ilmi, että miespuoliset opiskelijatkin ovat sentään ”nuoria”, mutta vuoden 1961 suomennosversio toistaa lähtötekstin kummallista ”tyttölapset ja aikuiset miehet” -opiskelijakuvausta uskollisesti. Luvussa 18 Anna kysyy Matthewilta, onko tämä koskaan ollut kiinnostunut jostakin naisesta, ja lähtötekstin kaino toteamus [*Matthew*] *had certainly never thought of such a thing in his whole existence* (Mt. 194) on vuoden 1920

suomennosversiossa kiinnostavan suorapuheisesti *Matthew*, jonka harrastukset eivät koskaan olleet suuntautuneet eroottiselle taholle (Mt. 187) ja vuoden 1961 suomennosversiossa lähtötekstin kainoutta ja siveyttä toistaen *Matthew*, jota kauniimpi sukupuoli ei todellakaan ollut milloinkaan kiinnostanut (Mt. 138).

Kaupankäynti

Aineistossani esiintyy kaupankäyntiin liittyviä esimerkkejä aika vähän. William Blairin kauppa mainitaan kolmessa eri luvussa: lähtötekstissä *William J. Blair's store* (Mt. 3) luvussa 1, *Blair's store* (Mt. 193) luvussa 18 ja (*Mr Blair told me so last night at the store* (Mt. 419) luvussa 38. Vuoden 1920 suomennoksessa kohdat ovat *William Blairin kauppapuodissa* (Mt. 6), *Blairin puodissa* (Mt. 185) ja (*herra Blair sanoi minulle niin eilen illalla*) *puodissa* (Mt. 381). Vuoden 1961 suomennosversiossa kohdat ovat *William Blairin kaupassa* (Mt. 6), *Blairin myymälässä* (Mt. 137) ja (*herra Blair sanoi minulle niin eilen illalla, kun tapasin hänet*) *kaupassa* (Mt. 277). Kohdat on vuoden 1920 suomennosversiossa käännetty hieman yhdenmukaisemmin: sana *puoti* toistuu jokaisessa kohdassa. Vuoden 1961 suomennosversiossa kohdat on muutettu kokonaan, ja jostakin syystä *kauppa* onkin yhdessä kohdassa *myymälä*, vaikka kaikki kohdat viittaavat samaan paikkaan. On mahdollista, että *puoti* on mielletty liian vanhahtavaksi sanaksi, ja täten vuoden 1961 suomennosversion muutokset on tehty tavoitteena modernisoida kieliasua.

Koulutus

Aineistossani esiintyy muutama koulutukseen liittyvä esimerkki. Luvuissa 18 ja 38 Anna mainitsee Queen's Academy -opettajakorkeakoulun, jossa hän kirjan loppupuolella suorittaa jatko-opintoja ja josta hän valmistuu. Lähtötekstin *Queen's* (Mt. 194 ja 420) on vuoden 1920 suomennosversiossa *seminaariin* (Mt. 187) ja *seminaarin* (Mt. 382) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *jatko-opistoon* (Mt. 138) ja *opistosta* (Mt. 278). Sana *seminaari* on Kotimaisten kielten keskuksen mukaan ”lainautunut ruotsin *seminarium*-sanan kautta latinasta, jossa *seminarium* on taimitarha. Sanan merkitys on siis historian saatossa muuttunut konkreettisesta tainten kasvatuksesta pappis- ja opettaja-alkujen kasvattamiseen ja opiskelijoiden kouluttamiseen.” (Kotus) Lisäksi Kotimaisten kielten keskuksen mukaan *seminaari*-sanaa käytettiin 1800-luvun alussa lähinnä pappien ja opettajien koulutuksesta. On todennäköistä, että vuoden 1961 suomennosversiossa *seminaari* on kielen modernisoinnin takia muutettu *opistoksi*. Luvussa 38 Anna mainitsee myös Redmond Collegen, jossa hän aikoo jatkaa opintojaan, kunnes muuttaa kirjan lopussa suunnitelmiaan. Lähtötekstin *college* (Mt. 422) on vuoden 1920 suomennosversiossa *korkeakouluun* (Mt. 384) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *yliopistoon* (Mt. 279). Tiedossani ei ole, kuinka yleistä *yliopisto-*

sanan käyttäminen *korkeakouluista* oli vuoden 1961 suomennosversion ilmestymisen aikoihin, mutta moni Suomen yliopisto on ollut alun perin korkeakoulu-niminen (Finlex) ja on mahdollista, että *korkeakoulu* on muutettu *yliopistoksi* vuoden 1961 suomennosversiossa kielen modernisoinnin takia.

Politiikka

Aineistossani esiintyy vain pari politiikkaan liittyvää esimerkkiä, mutta ne ovat hyvin kiinnostavia. Luvussa 18 Anna kysyy Matthewilta tämän poliittista katsomusta ja kertoo sitten Matthewille muutaman koulunsa pojan poliittisen katsomuksen viitaten heihin lähtötekstissä *Grits*-nimityksellä (Mt. 193). Termiä *Grit* käytetään Kanadan liberaalipuolueen jäsenestä (TCE). Termin alkuperänä on amerikkalainen *grit*-käsite, joka tarkoittaa sisukkuutta ja luonteenlujuutta. Vuoden 1920 suomennosversiossa kohta on *radikaaleja* (Mt. 186) ja vuoden 1961 suomennosversiossa kohta on *liberaaleja* (Mt. 138). Liberaalipuolueeseen viitataan jälleen myöhemmin luvussa 18, kun Marilla kertoo Annalle Rachel Lynden kannattavan liberaalipuoluetta. Lähtötekstin *Liberal* (Mt. 200) on tällä kertaa *liberaali* sekä vuoden 1920 suomennosversiossa (Mt. 193) ja vuoden 1961 suomennosversiossa (Mt. 143). On kiinnostavaa, että vuoden 1961 suomennosversiossa puhutaan yhdenmukaisesti *liberaaleista* lähtötekstiä myötäillen mutta vuoden 1920 suomennosversiossa liberaaleja kutsutaan myös *radikaaleiksi*. On mahdollista, että *radikaali*-käännösratkaisu on johtunut teoksen kontekstista: Matthew on juuri kertonut Annalle olevansa konservatiivi. Sana *radikaali* ei ole sinänsä viitannut Suomessa mihinkään tiettyyn poliittiseen katsomukseen, mutta sanan merkitys yleiskielessä on ”perinpohjaisia muutoksia vaativa, äärimmäisyshenkinen, jyrkkä, kumouksellinen” (Kotus). Konservatiivisuuden voi nähdä tämän kuvauksen vastakohtana: muutosvastaisena ja perinteitä vaalivana. Konservatiivit ja liberaalit nähdään usein toistensa vastakohtina, ja on mahdollista, että *radikaali*-sanon käytöllä on vuoden 1920 suomennosversiossa pyritty korostamaan eroa konservatiivisen, vanhan Matthew’n ja Annan koulun liberaalien poikien välillä. Samanlaista vastakkainasetteluasetelmaa ei löydy, kun konservatiivinen Marilla kertoo Annalle Rachel Lynden olevan liberaali, ja todennäköisesti tästä syystä vuoden 1920 suomennosversiossa käytetään tässä kohtaa neutraalimpaa ja lähtötekstiä mukailevampaa käännöstä *liberaali*.

Sairaudet

Aineistossani esiintyy yksi sairauksiin liittyvä esimerkki. Luvussa 1 Marilla keskustelelee Rachel Lynden kanssa ja kertoo tälle, että Matthewin sydän ei ole enää kovin terve. Lähtötekstin *his heart troubles him* (Mt. 8) on vuoden 1920 suomennosversiossa *vaiva sydämässä* (Mt. 12) ja vuoden 1961

suomennosversiossa *sydänvika* (Mt. 10). Vuoden 1920 suomennosversio mukailee lähtötekstin epävirallista tapaa ilmaista, millaisesta terveysongelmasta Matthew kärsii. Vuoden 1961 suomennosversion *sydänvika* on taas vakiintunut taudinkuvaus ja ytimekkäämpi tapa ilmaista Matthew'n terveysongelma. Tiedossani ei ole, milloin *sydänvika*-termi vakiintui yleiseen käyttöön Suomessa, mutta syynä eroon suomennosversioiden välillä on todennäköisesti ollut pyrkimys ytimekkäämpään ilmaisutapaan.

Tavat

Aineistossani esiintyy useita tapoihin liittyviä esimerkkejä. Esimerkit liittyvät vuorovaikutustapoihin ja käytöstapoihin. Lisäksi aineistossa viitataan luvussa 1 tapojen käsitteeseen: lähtötekstissä *decorum* (Mt. 1), vuoden 1920 suomennosversiossa *sopivaisuuteen* (Mt. 5) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *hyviin tapoihin* (Mt. 5). Suomennosversioiden välinen ero johtuu mahdollisesti siitä, että *hyvien tapojen* on katsottu olevan nuorille lukijoille *sopivaisuutta* selkeämmin ymmärrettävä ilmaisutapa. Aineistossa esiintyy pari esimerkkiä, joissa naishenkilöhahmojen äänenkäyttöä lähtötekstissä on hieman vaimennettu vuoden 1961 suomennosversiossa. Luvussa 1 Rachel Lynde *huudahti* vuoden 1920 suomennosversiossa (Mt. 15), mikä vastaa lähtötekstiä (*ejaculated*, Mt. 11), mutta *jupisi* vuoden 1961 suomennosversiossa (Mt. 12). Luvussa 38 Anna *päästi rajun huudahduksen* vuoden 1920 suomennosversiossa (Mt. 379), mikä vastaa lähtötekstiä (*quick exclamation of dismay*, Mt. 417), mutta *äännähti kauhusta* vuoden 1961 suomennosversiossa (Mt. 275). Vuoden 1961 suomennosversiota on mahdollisesti muokattu julkaisuajankohdan käytös- ja sukupuolinormien mukaisesti tavoitteena antaa nuorille lukijoille tietynlainen viesti siitä, miten nainen käyttäytyy. Toisenlainen todennäköisesti käytösnormeista johtuva ero suomennosversioiden välillä esiintyy luvussa 18: Anna puhuttelee Matthewia, ja lähtötekstin *you* (Mt. 195) on vuoden 1920 suomennosversiossa *teille* (Mt. 188) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *sinulle* (Mt. 139). Englannin kielen *you* voi tarkoittaa suomeksi joko sinuttelua tai teitittelyä. On mahdollista, että vuoden 1920 suomennosversiossa *you* on käännetty teitittelyksi, koska suomennosversion julkaisuajankohtana on ajateltu, että lapsi teitittelee vanhempansa. On kiinnostavaa, että tämä on muutettu vuoden 1961 suomennosversiossa vähemmän muodolliseksi, tasavertaisemmaksi sinutteluksi. Aineistossa esiintyy myös pari esimerkkiä, joissa vuorovaikutustapoihin liittyviä kohtia on muutettu vuoden 1920 suomennosversion murreilmaisuisista yleiskielen mukaisiksi vuoden 1961 suomennosversiossa. Luvussa 18 lähtötekstin *talking* (Mt. 199) on vuoden 1920 suomennosversiossa *pakinoiden* (Mt. 192) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *puhellen* (Mt. 142). *Pakinoida*-verbi on vanhan kirjasuomen ilmaisu, jonka yleiskielisempi vastine on *puhella* (VKS). Myöhemmin luvussa 18 Anna toteaa lähtötekstissä

Marillalle: *It must be lovely to be grown up, Marilla, when just being treated as if you were is so nice.* (Mt. 203) Lähtötekstissä mainittu tapa tulla kohdelluksi on vuoden 1920 suomennosversiossa *persvedeerataan* (Mt. 196) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *ollaan noin kohteliaita* (Mt. 145). Tiedossani ei selvityksistäni huolimatta ole, mitä *persvedeeraus* tarkoittaa, mutta se vaikuttaa jonkinlaiselta murreilmaisulta lähtötekstin ja vuoden 1961 suomennosversion sisällölle.

Uskonto

Aineistossani esiintyy muutama uskontoon liittyvä esimerkki luvussa 11. Lähtötekstin *Sunday-school* (Mt. 110), johon Marilla lähettää Annan, on vuoden 1920 suomennosversiossa sanatarkasti *sunnuntaikoulua* (Mt. 108) ja vuoden 1961 suomennosversiossa taas *pyhäkoulua* (Mt. 80). On todennäköistä, että vuoden 1961 suomennosversiossa on pyritty modernisoimaan kieliasua. Samaan on todennäköisesti pyritty myös kohdassa, jossa Anna mainitsee Ilmestyskirjan kolmannen luvun osan, joka on lähtötekstissä *verse* (Mt. 113), vuoden 1920 suomennosversiossa murteenomainen *värssy* (Mt. 111) ja vuoden 1961 suomennosversiossa yleiskieleen vakiintunut *jae* (Mt. 82). Anna myös puhuu *Sunday-schoolin* lukumateriaaleista, jotka ovat lähtötekstissä *quarterlies* (Mt. 110), vuoden 1920 suomennosversiossa *laulukirjojensa* (Mt. 108) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *pyhäkoululehtiensä* (Mt. 80). Lähtötekstin *quarterlies* viittaa *The Annotated Anne of Green Gables* -teoksen mukaan seuraavaan: ”lesson notes for Sunday Schools, issued every three months” (Annotated A.G.G.). Vaikuttaa siltä, että vuoden 1961 suomennosversio vastaa tarkemmin lähtötekstiä, koska kyseessä tuskin olivat kirjojen kokoiset lukumateriaalit vaan tuntisuunnitelmat, joita luultavasti julkaistiin lehtien muodossa.

Vapaa-aika

Aineistossani esiintyy vapaa-aikaan liittyviä esimerkkejä aika vähän. Luvussa 24 Avonlean koululaiset järjestävät opettaja neiti Stacyn suunnitelman mukaisesti tietynlaisen illanvieton joulun pyhien aikaan. Lähtötekstin *concert* (Mt. 266) on vuoden 1920 suomennosversiossa *musikaalinen illanvietto* (Mt. 250) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *musiikki-illanvietto* (Mt. 183). On kiinnostavaa, että kummassakaan suomennosversiossa ei ole käytetty *konsertti*-sanaa. *Konsertti* on kulttuurisana, joka on tullut suomen kieleen ruotsin kielen kautta (Kielikello 2017). *Konsertti*-sanalle on myös esitetty Suomessa 1800-luvun puolivälissä kotoutettuja vastineita – ”*soitelmuskokous, nuottipaikka ja nuottilo*” – jotka eivät ole jääneet käyttöön (Kielikello 2017). Tiedossani ei ole, kuinka laajasti *konsertti*-sanaa käytettiin suomennosversioiden julkaisemisen aikoihin, mutta klassista musiikkia on aikanaan kutsuttu *konserttimusiikiksi* (Kielikello 2014). Saattaa olla, että osittain tästä syystä lähtötekstin *concert* ei ole suomentunut *konsertiksi*

kummassakaan versiossa. *Konsertti* olisi kenties liian virallinen, ammattimaisuutta huokuva käännös; molemmista suomennosversioista sen sijaan välittyy lähtötekstiä heijastava epävirallinen, oppilaiden musiikkiesityksiä sisältävä tapahtuma. Luvussa 38 Marilla puhuu niistä ajoista, joina Anna saisi yliopistosta lomaa – lähtötekstissä *vacations* (Mt. 419) – vuoden 1920 suomennosversiossa *lupa-aikoina* (Mt. 380) ja vuoden 1961 suomennosversiossa *loma-aikoina* (Mt. 277). *Lupa-aika* on vanhan kirjasuomen ”vapaa-aikaa” tarkoittava ilmaisu (VKS). Vaikuttaa siis siltä, että suomennosten välisen eron syynä on todennäköisesti ollut pyrkimys modernisoida kieliasua.

5 Lopuksi

Tutkielmani tutkimuskysymykset olivat, millaisia eroja L. M. Montgomeryn teoksesta *Anne of Green Gables* julkaistuista Hilja Vesalan kahdesta suomennosversiosta löytyy, mitkä ovat mahdolliset syyt suomennoksen painosten välisiin eroihin sekä mitä erot kertovat ajankohdista, joina suomennokset on julkaistu. Otin käännösvertailuuni mukaan myös englanninkielisen lähtötekstin ja jaoin tutkielmani aineistosta löytämäni käännösten väliset erot kahdeksaan eri kulttuurisidonnaisten ilmausten kategoriaan: kirjallisuuslainat, erisnimet, luonto ja maantiede, mitat, rakennukset, ruoka, tekstiilit sekä yhteiskunta ja kulttuuri (alakategoriat: asenteet, kaupankäynti, koulutus, politiikka, sairaudet, tavat, uskonto, vapaa-aika). Aineistosta löytyi erityisen paljon luonnon ja maantieteen esimerkkejä, mikä ei yllättänyt sillä *Anne of Green Gables* -teos on tunnettu runsaasta ja rikkaasta luontokuvauksestaan. Myös erisnimiin, ruokaan, asenteisiin ja tapoihin liittyviä esimerkkejä löytyi aineistosta paljon. Kirjallisuuslainat osoittautuivat erityisen kiinnostavaksi analysoitavaksi kategoriaksi; erityisesti esimerkki, jossa lähtötekstin kirjallisuuslainaus Henry Glassford Bellin runosta ”Mary, Queen of Scots” on vuoden 1920 *Annan nuoruusvuodet* -suomennosversiossa lainaus Paavo Cajanderin *Macbeth*-suomennoksesta ja vuoden 1961 *Annan nuoruusvuodet* -suomennosversiossa taas lainaus Matthew Arnoldin runosta ”The Forsaken Merman” (Yrjö Jylhän suom. ”Hylätty merenhaltia”).

Aineistossa esiintyi paljon kieliasun modernisointia sekä jonkin verran kirjoitusvirheiden korjaamista vuoden 1961 suomennosversiossa. Tämä selittyy ainakin osittain sillä, että niin kuin teorialuvussa (3.1) käy ilmi, suomen kielen normit muuttuivat paljon 1900-luvun alkupuolella. On siis ymmärrettävää, että vuoden 1961 suomennosversiossa on korjattu vuoden 1920 suomennosversion kieliasua. Asetelma ei kuitenkaan läpi aineiston ollut se, että vuoden 1920 suomennosversion virheitä olisi korjattu vuoden 1961 suomennosversiossa. Toisinaan vuoden 1961 suomennosversiossa esiintyi virheellisiä kohtia, jotka vuoden 1920 suomennosversiossa olivat olleet täysin oikein: esimerkiksi lähtötekstissä esiintyvä Prinssi Edwardin saaren pääkaupunki Charlottetown, joka on jostakin syystä *Charlestown* vuoden 1961 suomennosversiossa (Mt. 136). Aineistossa esiintyi erityisesti luonnon ja maantieteen sekä ruoan esimerkeissä jonkin verran lähtötekstin kohtien kotouttamista vuoden 1920 suomennosversiossa ja kohtien muuttamista lähtötekstiä vastaaviksi vuoden 1961 suomennosversiossa. Aineistossa esiintyi myös jonkin verran Vappu Kannaksen artikkelissaan ”Kuka lyhensi Runotyttö? L. M. Montgomeryn Pieni runotyttö -kirjan käännöshistoriaa” (2014: 58) mainitsemaa kuviota, jossa 1960-luvulla julkaistu suomennosversio onkin 1920-luvulla julkaistua suomennosversiota konservatiivisempi. Tätä

esiintyi erityisesti asenteiden ja tapojen kategorioissa, joissa vuoden 1961 suomennosversio oli usein vuoden 1920 suomennosversiota vanhoillisempi, moralisoivampi ja siveämpi. Tämä liittyy myös teoriassa (3.2) esiintyviin käsityksiin lapsille ja nuorille kääntämisestä: on todennäköistä, että vuoden 1961 suomennosversion konservatiivisuus johtuu ainakin osittain siitä, että Laura Ledenin (2018, 121) mukaan lastenkirjallisuus miellettiin erityisesti 1960-luvulla kasvatuksen välineeksi ja sen kautta haluttiin välittää nuorille lukijoille tietynlaisia arvoja.

Jatkotutkimuksen aiheeksi voisi sopia, mitä asioita tulisi ottaa huomioon, jos *Anne of Green Gables* -teoksesta tehtäisiin uusi suomennos. Käsitykset siitä, millainen on hyvä käännös ja siitä, miten lapsille ja nuorille tulisi kääntää todennäköisesti muuttuvat vielä tulevaisuudessa, mistä syystä edellä mainitusta jatkotutkimuksen aiheesta riittänee tutkittavaa pitkäksi aikaa.

Tätä lukua kirjoittaessani on huhtikuu 2022. On liian myöhäistä juhlistaa uuden *Annan nuoruusvuodet* -suomennoksen julkaisemisen kautta sitä, että teoksen ensimmäisen suomennoksen julkaisemisesta on kulunut 100 vuotta, mutta mahdollisuuksia juhlavuosijulkaisuille on toki vielä edessä – Hilja Vesalan vuonna 1920 ilmestynyt *Annan nuoruusvuodet* -suomennos täyttää 150 vuotta vuonna 2070 ja 200 vuotta vuonna 2120. Kenties kolmas *Annan nuoruusvuodet* -suomennos julkaistaan jompanakumpana näistä vuosista, tai jonakin juhlavuosijulkaisujen kannalta merkityksettömänä mutta aivan yhtä tärkeänä vuonna. On myös mahdollista, että vuonna 1961 ilmestynyt uudistettu ja tarkistettu *Annan nuoruusvuodet* jää teoksen viimeiseksi suomennokseksi, jota suomenkielinen lukijakunta lukee niin kauan kuin lukeminen on tällä planeetalla mahdollista. Tämä on kuitenkin mielestäni epätodennäköisin tulevaisuudennäkymä. Niin kauan kuin Montgomeryn Anna-kirjasarjalla riittää suomenkielisiä lukijoita on mielestäni todennäköistä, että joku kääntäjä päättää päivittää vuoden 1961 suomennoksen nykypäivään.

Lähteet

Tutkimusaineisto

Montgomery, L. M. 1920. *Annan nuoruusvuodet*. Hilja Vesala (suom.). Porvoo: WSOY.

Montgomery, L. M. [1961] 2006. *Annan nuoruusvuodet*. Hilja Vesala (suom.). Uudistettu ja tarkistettu suomennos. Juva: WSOY.

Montgomery, L. M. [1908] 2014. *Anne of Green Gables*. New York: Puffin Books.

Kirjallisuuslähteet

Ahola, Suvi ja Satu Koskimies (toim.). 2005. *Uuden kuun ja Vihervaaran tytöt*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

AGGW = Anne of Green Gables Wiki. Saatavilla:

https://anneofgreengables.fandom.com/wiki/Anne_of_Green_Gables_series. Vierailtu 19.12.2021.

Alander, Heidi. 2013. "Lover's Lanelta Rakastavaisten polulle: erisnimien suomennokset Lucy Maud Montgomeryn Annan nuoruusvuosissa". Käännöstieteen (suomen kieli) pro gradu - tutkielma, Jyväskylän yliopisto. Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/41041>. Vierailtu 8.3.2022.

Annotated A.G.G. = Montgomery, L. M. ja Barry, Wendy E., Doody, Margaret Anne ja Jones, Mary E. Doody (toim.). 1997. *The Annotated Anne of Green Gables*. New York ja Oxford: Oxford University Press.

British Museum. Saatavilla: <https://blog.britishmuseum.org/the-tea-rific-history-of-victorian-afternoon-tea/>. Vierailtu 11.4.2022.

Cavendish Home = The Site of Lucy Maud Montgomery's Cavendish Home. Saatavilla: <https://www.lmmontgomerycavendishhome.com/>. Vierailtu 2.3.2020.

CBC = Canadian Broadcasting Corporation. Saatavilla: <https://www.cbc.ca/books/l-m-montgomery-s-classic-anne-of-green-gables-named-most-translated-canadian-book-1.6233214>. Vierailtu 19.12.2021.

- CRHP = Canadian Register of Historic Places. Saatavilla: <https://www.historicplaces.ca/en/rep-reg/place-lieu.aspx?id=13038>. Vierailtu 19.12.2021.
- Cronvall, Emilia. 2007. ”Käännetty naistenromaani uuden ja vanhan risteytyksessä”. Teoksessa Riikonen, H. K., Kovala, Urpo, Kujamäki, Pekka ja Paloposki, Outi (toim.). *Suomennoskirjallisuuden historia I* 357- 370. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Digi- ja väestötietovirasto. Saatavilla: <https://verkkopalvelu.vrk.fi/nimipalvelu/>. Vierailtu 4.4.2022.
- Finlex. Saatavilla: <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050426>. Vierailtu 12.4.2022.
- Geni: Family Tree & Family History. Saatavilla: <https://www.geni.com/people/Hilja-Augusta-Walld%C3%A9n/6000000077547242242>. Vierailtu 14.2.2022.
- Heikkilä-Halttunen, Päivi. 2007. ”Satunnaisesta poiminnasta käännöstulvaan – lasten- ja nuortenkirjallisuuden käännökset 1900-luvulla”. Teoksessa Riikonen, H. K., Kovala, Urpo, Kujamäki, Pekka ja Paloposki, Outi (toim.). *Suomennoskirjallisuuden historia I* 472-492. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Hirvonen, Maija. 2000. *Salanimet ja nimimerkit*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Index Translationum. Saatavilla: <https://www.unesco.org/xtrans/bsstatexp.aspx?crit1L=5&nTyp=min&topN=50>. Vierailtu 16.3.2022.
- Jylhä, Yrjö. 1934. *Runon pursi: maailmankirjallisuuden kertovaa runoutta*. Porvoo-Helsinki: WSOY.
- Kannas, Vappu. 2014. ”Kuka lyhensi Runotyttö? L. M. Montgomeryn Pieni runotyttö -kirjan käännöshistoriaa.” *AVAIN - Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti* 4: 48-61.
- Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fd2017-00012998>. Vierailtu 19.12.2021.
- KANTO – Kansalliset toimijatiedot. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:au:finaf:000110217>. Vierailtu 15.3.2022.
- Karonen, Taru. 2007. ”Vihervaaran Anna ajan hampaissa. Anne of Avonlea -romaanin alkuperäinen ja uudistettu suomennos.” Käännöstieteen (englanti) pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto. Saatavilla: <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/78061>. Vierailtu 8.3.2022.

- Kielikello – Kielenhuollon tiedotuslehti. 2014. Saatavilla: <https://www.kielikello.fi/-/apua-musiikista-kirjoittavalle>. Vierailtu 11.4.2022.
- Kielikello – Kielenhuollon tiedotuslehti. 1991. Saatavilla: <https://www.kielikello.fi/-/hyodykkeet-ja-haitakkeet-muotokuvaa-ke-johtimisista-sanoista>. Vierailtu 11.4.2022.
- Kielikello – Kielenhuollon tiedotuslehti. 2017. Saatavilla: <https://www.kielikello.fi/-/kulttuurisanoja-lahelta-ja-kaukaa>. Vierailtu 11.4.2022.
- Kielikello – Kielenhuollon tiedotuslehti. 1981. Saatavilla: <https://www.kielikello.fi/-/neuloa-kutoa-ommella-kasityoalan-sanojen-tyonjako>. Vierailtu 7.4.2022.
- Koskinen, Kaisa, ja Paloposki, Outi. 2015. *Sata Kirjaa, Tuhat Suomennosta: Kaunokirjallisuuden Uudelleenkäyttäminen*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kotus = Kotimaisten kielten keskus. Saatavilla: https://www.kotus.fi/nyt/kysymyksia_ja_vastauksia/sanojen_alkuperasta/sanojen_alkuperasta_o-r/radikaali. Vierailtu 12.4.2022.
- Kotus = Kotimaisten kielten keskus. Saatavilla: https://www.kotus.fi/nyt/kysymyksia_ja_vastauksia/sanojen_alkuperasta/sanojen_alkuperasta_s-t/seminaari. Vierailtu 12.4.2022.
- Kujamäki, Pekka. 1998. *Deutsche Stimmen der "Sieben Brüder": Ideologie, Poetik und Funktionen literarischer Übersetzung*. Frankfurt: Peter Lang.
- Lathey, Gillian. 2010. *The Role of Translators in Children's Literature: Invisible Storytellers*. New York ja Abingdon: Routledge.
- Lathey, Gillian, Washbourne, Kelly. 2015. *Translating Children's Literature*. London: Routledge. Saatavilla: <https://doi.org/10.4324/9781315753515>. Vierailtu 9.3.2022.
- Leden, Laura. 2021. "Adaption av flickskap : normbekräftande och normbrytande i flickböcker översatta från engelska till svenska och finska 1945–1965." Kielentutkimuksen väitöskirja, Helsingin yliopisto. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-7320-1>. Vierailtu 21.3.2022.
- Leden, Laura. 2018. "For Children Only: Abridgement of crossover characteristics in the Finnish translation of L.M. Montgomery's Emily trilogy." Teoksessa S. Barschdorf, & D. Renna

(toim.), *Translating Boundaries: Constraints, Limits, Opportunities* 121-143. Stuttgart: Ibidem.

Leden, Laura. 2011. "Klassiska flickböcker I purifierad och förkortad översättning. Utelämnningar i den svenska och finska översättningen av L. M. Montgomery *Emily*-trilogi." Ruotsin kääntämisen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201202271459>. Vierailtu 3.4.2022.

Lefevere, André. 1992. *Translation, Rewriting, & the Manipulation of Literary Fame*. Lontoo ja New York: Routledge.

Leppihalme, Ritva. 2011. "Realia". Teoksessa Yves Gambier ja Luc Van Doorslaer (toim.) *Handbook of Translation Studies Volume 2*. 126-130. Amsterdam ja Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Loponen, Mika. 2009. "Translating irrealia: Creating a semiotic framework for the translation of fictional cultures." Tiedejulkaisussa *Chinese Semiotic Studies 2* 165-175.

LMMI = L. M. Montgomery Institute. University of Prince Edward Island. Saatavilla: <http://www.upei.ca/~lmmi>. Vierailtu 16.3.2022.

Montgomery, L. M. ja Ylimartimo, Sisko. 2017. *Alppipolku: L. M. Montgomeryn elämä ja teokset*. Helsinki: Minerva Kustannus Oy.

Nedergaard-Larsen, Birgit. 1993. "Culture-bound problems in subtitling." Tiedejulkaisussa *Perspectives: Studies in Translatology 2* 207-241.

Oittinen, Riitta. 2000 [1]. "Kääntäminen uudelleenlukemisena ja uudelleenkirjoittamisena". Teoksessa Outi Paloposki ja Henna Makkonen-Craig (toim.) *Käännöskirjallisuus ja sen kritiikki* 265-285. Helsinki: Yliopistopaino.

Oittinen, Riitta. 1997. *Liisa, Liisa ja Alice*. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy

Oittinen, Riitta. 2001. "Tekstilaji ja strategia: ajatuksia kaunokirjallisesta kääntämisestä". Teoksessa Riitta Oittinen, Pirjo Mäkinen (toim.) *Alussa oli käänös* 165-185. Tampere: Yliopistopaino.

Oittinen, Riitta. 2000 [2]. *Translating for Children*. New York: Garland Publishing Inc.

- Paloposki, Outi. 2010. ”Suomentaminen, korjailu, toimittaminen: esimerkkinä Les Misérables -romaanin suomennokset”. *AVAIN - Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti*, (3), 32-48. <https://doi.org/10.30665/av.74800>. Vierailtu 6.3.2022.
- PoetryExplorer-runosivusto. Saatavilla: <https://www.poetryexplorer.net/poem.php?id=10023229>. Vierailtu 31.3.2022.
- Project Gutenberg. Saatavilla: <https://www.gutenberg.org/files/49717/49717-8.txt>. Vierailtu 3.3.2020.
- Puurtinen, Tiina. 2000. ”Lastenkirjallisuuden kääntäminen: normit, luettavuus ja ideologia”. Teoksessa Outi Paloposki ja Henna Makkonen-Craig (toim.) *Käännöskirjallisuus ja sen kritiikki* 106-131. Helsinki: Yliopistopaino.
- Raamattu-verkkopalvelu. Saatavilla: <https://raamattu.fi/kaannokset/KR38>. Vierailtu 31.3.2022.
- Riukulehto, Sulevi, Halmesvirta, Anssi ja Pöntinen, Kari. 2001. *Politiikkaa lastenkirjoissa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Shakespeare, William & Cajander, Paavo. 1944. *Macbeth* (3. p.). Porvoo: WSOY.
- SMS = Suomen murteiden sanakirja. Saatavilla: https://kaino.kotus.fi/sms/?p=article&word=asehuone&sms_id=SMS_92575f93f1fb349f96c1f69322a065c5. Vierailtu 7.4.2022.
- SMS = Suomen murteiden sanakirja. Saatavilla: https://kaino.kotus.fi/sms/?p=article&sms_id=SMS_54c6e3beece3d1874080ea5f1319b4a7&word=kivenheitto&list_id=107844. Vierailtu 2.4.2022.
- TCE = The Canadian Encyclopedia. Saatavilla: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/grit>. Vierailtu 12.4.2022.
- The Tudor Society -sivusto. Saatavilla: <https://www.tudorsociety.com/9-march-1566-murder-david-rizzio/>. Vierailtu 31.3.2022.
- Tieteen termipankki. Saatavilla: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Tekstuaalitieteet:uudelleenkirjoitus>. Vierailtu 6.3.2022.
- Tieteen termipankki. Saatavilla: <https://www.tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:uudelleenkääntäminen>. Vierailtu 6.3.2022.

VKS = Vanhan kirjasuomen sanakirja. Saatavilla:

https://kaino.kotus.fi/vks/?p=article&vks_id=VKS_655b8eac67a78d5163c10419c9ad99ef&word=komero&list_id=20461. Vierailtu 7.4.2022.

VKS = Vanhan kirjasuomen sanakirja. Saatavilla:

https://kaino.kotus.fi/vks/?p=article&vks_id=VKS_74f1341de8747a68966c56a6a103d2fd&word=lupa-aika&list_id=29728. Vierailtu 11.4.2022.

VKS = Vanhan kirjasuomen sanakirja. Saatavilla:

https://kaino.kotus.fi/vks/?p=article&vks_id=VKS_f01665af5e78961c233da8376119c988&word=nuttu. Vierailtu 11.4.2022.

VKS = Vanhan kirjasuomen sanakirja. Saatavilla:

https://kaino.kotus.fi/vks/?p=article&vks_id=VKS_a6a74ed4621f5d7d5edd79f40772f557&word=pakinoida&list_id=40147. Vierailtu 12.4.2022.

Vinay, J.-P. ja Darbelnet, J. 1975 [1958]. *Stylistique comparée du français et de l'anglais: méthode de traduction*. Pariisi: Didier.

Ylimartimo, Sisko. 2008. *Anna ja muut ystävämme: L. M. Montgomeryn elämä ja sankarittaret*. Hämeenlinna: Minerva Kustannus Oy.

Liitteet

Liite 1. English summary

Examining and Comparing the Original (1920) and the Revised (1961) Translations of *Anne of Green Gables* by L. M. Montgomery from the Point of View of Translation Revision

1 Introduction

In this thesis I focus on the concept of revising and editing translations by examining and comparing two Finnish translation versions of L. M. Montgomery's 1908 novel *Anne of Green Gables* – the original Finnish translation *Annan nuoruusvuodet* by Hilja Vesala published in 1920 by WSOY and the “revised” version of the original translation published in 1961 by WSOY. I also include the English language source text in the comparisons because that may provide illuminating insights into the differences between the Finnish translation versions.

My research questions are the following:

What kind of differences can be found between the 1920 and 1961 Finnish translation versions of L. M. Montgomery's novel *Anne of Green Gables*?

What are the potential reasons for the aforementioned differences between the translation versions?

What do the differences between the translation versions say about the times in which the translations were published?

Chapter two introduces the life and literary career of Lucy Maud Montgomery and notes the similarities between Montgomery and Anne Shirley, the protagonist of *Anne of Green Gables*. I look into the publishing history of Montgomery's *Anne* series and its Finnish translations and reprints as well as the life and translation work of Hilja Vesala. Chapter two notes that every Finnish translation and reprint of the *Anne* series has been published by WSOY publishers. I also observe that none of the eight parts of the *Anne* series have been retranslated into Finnish – there have been revised translations at most. I briefly discuss this further in the case of *Anne of Green Gables* in particular and bring up possible explanations for why the novel has not been retranslated into Finnish.

2 Historical background

2.1 The source text author Lucy Maud Montgomery

Lucy Maud Montgomery was born on November 30th, 1874 in Clifton (now New London), Prince Edward Island, Canada. After her mother Clara died of tuberculosis in 1876, she was sent to live with her grandparents Alexander and Lucy Ann Macneill while her father moved to Prince Albert, Saskatchewan and married Mary MacRae with whom he had four children. (Ahola and Koskimies 2005, 12) Montgomery spent her childhood and youth in her grandparents' care. (Cavendish Home) As a half-orphan only child she was rather lonely. She liked to read books and spend time in nature, and she started writing poems and keeping a diary at the age of nine. Some of her writing was published when she was still quite young – her poem "On Cape LeForce" was published by the Prince Edwards Island newspaper *The Patriot* the year (1890-1891) she was 16-17 and temporarily living in Prince Albert with her father and Mary MacRae. (LMMI) In 1891 Montgomery published poems in magazines as well as an article on the Marco Polo shipwreck. In 1892 she published a poem on the Marco Polo shipwreck. (Ylimartimo 2008, 239-240)

Montgomery started school at the age of six in a one-room school building near her grandparents' house and – apart from the year (1890-1891) spent in Prince Albert – finished her schooling in the same building. At 18 she started her teacher's studies at the Prince of Wales College. She finished her two-year study programme in only one year and with good grades. (LMMI) After this, Montgomery spent a few years teaching at three of Prince Edwards Island's schools: Bideford, Belmont and Lower Bedeque. She also took a one year break from teaching in 1895-1896 and studied English literature at Dalhousie University in Halifax, Nova Scotia. (LMMI) In the years 1895-1897 she was paid for the first time for the poems she published. (Ylimartimo 2008, 240) In 1898, Montgomery's grandfather Alexander Macneill died and Montgomery abandoned her teaching career to return to her grandparents' home and take care of her grandmother Lucy Woolner Macneill so that she wouldn't have to leave her home. Montgomery lived with her grandmother for 13 years, apart from nine months between 1901 and 1902 when she worked as a proof reader for *The Daily Echo* newspaper in Halifax. Over these 13 years Montgomery earned money by publishing poems, stories and serials in Canadian, British, and American newspapers. In addition to this, Montgomery's first two novels – the first two parts of the *Anne* series – were published during those 13 years. (LMMI)

Montgomery wrote her first novel, *A Golden Carol*, in 1899-1900, but ended up burning the manuscript after it got rejected by publishers. L. C. Page in Boston published Montgomery's first seven novels: *Anne of Green Gables* (1908), *Anne of Avonlea* (1909), *Kilmeny of the Orchard* (1910), *The Story Girl* (1911), *Chronicles of Avonlea* (1912), *The Golden Road* (1913) and *Anne of the Island* (1915). McClelland & Stewart in Toronto published Montgomery's poetry collection *The*

Watchman & Other Poems in 1916. Frederick Stokes & Co. in New York published the rest of the *Anne* series: *Anne's House of Dreams* (1917), *Rainbow Valley* (1919), *Further Chronicles of Avonlea* (1920), *Rilla of Ingleside* (1921), *Anne of Windy Poplars* (1936) and *Anne of Ingleside* (1939). The final *Anne* related book, *The Blythes Are Quoted*, was published with the title *The Road to Yesterday* in 1974 by Montgomery's youngest son Stuart Macdonald. Other works by Montgomery include the autobiography *The Alpine Path: The Story of My Career* which was published as a serial by *Everywoman's World* magazine, *Emily of the New Moon* (1923), *Emily Climbs* (1925), *The Blue Castle* (1926), *Emily's Quest* (1927), *Magic for Marigold* (1929), *A Tangled Web* (1931), *Pat of Silver Bush* (1933), *Mistress Pat* (1935) and *Jane of Lantern Hill* (1937). (Ylimartimo 2008, 240-244)

In 1911, Lucy Woolner Macneill died in March and Montgomery married Ewan Macdonald in July. The couple moved to Leaskdale, Ontario where Macdonald served as a pastor in a Presbyterian church and Montgomery continued writing poems and novels as well as keeping a journal, corresponding with family, friends and readers, helping Macdonald with his work and taking care of their home. Macdonald and Montgomery had three sons – Chester (1912), stillborn Hugh (1914), and Stuart (1915). They moved to Norval, Ontario in 1926. In 1935, Macdonald retired and the family moved to Toronto in order to live closer to their sons. They spent the rest of their lives in Toronto: Montgomery died on April 24th, 1942 and Macdonald at the end of 1943. Montgomery was buried in Prince Edwards Island in a cemetery near her beloved childhood home. (LMMI)

There are many similarities between Montgomery's life and the first part of the *Anne* series, *Anne of Green Gables*. Montgomery and Anne Shirley are also very similar. Sulevi Riukulehto (2001, 97) notes that Montgomery "has put a part of her own life into the novel" and that Montgomery "reflects on her growing pains". Anne's parents – Walter and Bertha Shirley – died from fever when Anne was three months old (Project Gutenberg); Montgomery, on the other hand, got separated from her parents at the age of two after her mother had died from tuberculosis and her father had sent her to her grandparents' care. Anne is sent to Marilla and Matthew's care, and those two can be viewed as equivalents to Montgomery's grandparents. Therefore, Anne and Montgomery both were raised by grandparent figures and felt themselves to be orphans, although in different ways as Montgomery's father was still alive and she did spend time with him. Other similarities between Anne and Montgomery are the career aspiration of being a teacher; sensitive and imaginative personality; and the love of life, nature and beauty. Similar qualities are also present in Montgomery's character Emily, who is creative and imaginative and is sent to live with her two aunts after both of her parents die (Ylimartimo 2008, 27). Anne and Emily both are also

lonely and find comfort in their vivid imaginations – Anne imagines beautiful clothes for herself while Emily imagines a forest full of wonderful, magical creatures (Ylimartimo 2008, 152-153).

2.2 ‘Anne of Avonlea’ series

Montgomery wrote the novel *Anne of Green Gables* in 1905. The novel was rejected by many publishers, but it was eventually published by Page Company in Boston, Massachusetts. It was very popular from the very beginning. (LMMI) The *Anne* series has eight parts: *Anne of Green Gables* (1908), *Anne of Avonlea* (1909), *Anne of the Island* (1915), *Anne of Windy Poplars* (1936), *Anne’s House of Dreams* (1917), *Rainbow Valley* (1919) *Anne of Ingleside* (1939), and *Rilla of Ingleside* (1921). (Ylimartimo 2008, 245-246) The order of publication is slightly different than the continuation of the plot within the parts; Montgomery wrote the novel *Anne of Windy Poplars* later to fill the gap between *Anne of the Island* and *Anne’s House of Dreams*, and the novel *Anne of Ingleside* to fill the gap between *Rainbow Valley* and *Rilla of Ingleside*. (Ylimartimo 2008, 22)

The novel *Anne of Green Gables* begins as 11-year-old orphan Anne Shirley arrives at Green Gables where Marilla and Matthew live. Anne’s parents – Walter and Bertha Shirley – had died from fever when Anne was only a few months old, after which Anne has lived with several families as well as at an orphanage. Marilla and Matthew are siblings who live together, and they had been expecting to receive a boy which is why meeting Anne is a surprise. Anne gets to spend her childhood and youth with Marilla and Matthew, and the three grow very fond of each other over the years. Anne also meets her “kindred spirit”, best friend Diane Barry, as well as Gilbert Blythe who will become her husband later in the series. (Montgomery [1908] 2014) At the end of the novel, Anne studies at the fictional Queen’s Academy in Charlottetown, Prince Edwards Island to become a teacher. According to Mary Henley Rubio and Elizabeth Waterston (LMMI), Queen’s Academy is based on the real-life Prince of Wales College where Montgomery studied in 1893-1894. (LMMI) At the end of her studies, Anne is awarded the Avery scholarship. She intends to study at Redmond College which, according to Rubio and Waterston (LMMI), is based on the real-life Dalhousie University in Halifax, Nova Scotia which has awarded Avery scholarships (LMMI) and where Montgomery studied English literature in 1895-1896. (Ahola and Koskimies 2005, 12) However, after Matthew dies Anne decides not to take the Avery scholarship and to stay at Green Gables with Marilla instead. Gilbert gives her his teacher’s position at Avonlea’s school near Green Gables. (Montgomery [1908] 2014) The themes of the novel are growing up from a child to an (almost) adult, friendship, family, finding a new family as an orphan, beauty, love, and the power of imagination.

2.3 The Finnish translator Hilja Vesala and the Finnish translations of the ‘Anne’ series

Hilja Vesala has translated into Finnish three parts of the *Anne* series. According to Suomalaisen Kirjallisuuden Seura/Finnish Literature Society (Hirvonen 2000, 843) and the genealogy website Geni, Vesala’s real name was Hilja Augusta Walldén. She was born on December 24th, 1871, and died on October 5th, 1929 at 57. Her birthplace is not known, but she died in Vaasa and she was buried in the Malmi Cemetery in Helsinki. (KANTO) (Geni) She translated the novels *Anne of Green Gables* and *Anne of Avonlea* with the name Hilja Vesala and the novel *Anne’s House of Dreams* with the name Hilja Walldén. Since my thesis focuses on the novel *Anne of Green Gables* which Walldén translated using the name Hilja Vesala, I refer to her with the name Hilja Vesala in this thesis. Vesala has also translated into Finnish other writers’ work, such as the French language novel *La Tulipe noire* by Alexandre Dumas (in Finnish: *Musta tulpaani*, published in 1913). (Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot) Vesala also might have taught mathematics, physics and German at a girls’ school in Pori in 1897-1929 (Geni).

The WSOY publishing company has published every edition of the Finnish translations of the *Anne* series. There are 25 editions of the Finnish translation (*Annan nuoruusvuodet*) of *Anne of Green Gables* (1908), 21 editions of the Finnish translation (*Anna ystävämme*) of *Anne of Avonlea* (1909), 19 editions of the Finnish translation (*Annan unelmavuodet*) of *Anne of the Island* (1915), 16 editions of the Finnish translation (*Anna omassa kodissaan*) of *Anne’s House of Dreams* (1917), 13 editions of the Finnish translation (*Sateenkaarinoitko*) of *Rainbow Valley* (1919), 12 editions of the Finnish translation (*Kotikunnaan Rilla*) of *Rilla of Ingleside* (1920), 6 editions of the Finnish translation (*Anna opettajana*) of *Anne of Windy Poplars* (1936), and 6 editions of the Finnish translation (*Annan perhe*) of *Anne of Ingleside* (1939).

From the beginning, the Finnish translations of Montgomery’s novels have been marketed towards children and especially girls in Finland (Kannas 2014, 49). This can be noted by examining the cover of the first edition of *Annan nuoruusvuodet*, the Finnish translation of *Anne of Green Gables*. The first thing mentioned about the novel is that it is “a novel for girls”, after which the cover notes that Montgomery is among the first writers in the world to write “successful novels for the growing youth” and promises that the Finnish translation of the next part in the *Anne* series would be published soon. (Montgomery 1920) The marketing towards child readers was even more pronounced in the 1960s as WSOY published Montgomery’s works in the series “Kuolemattomia

tyttökirjoja”/”Immortal novels for girls” (a variation: “Ikivihreitä nuortenkirjoja”/”Evergreen novels for the youth”) (Leden 2018, 125).

In 2022, the English language source text *Anne of Green Gables* still hasn't been fully translated into Finnish despite the popularity of the novel among the Finnish population. Kannas (2014, 48) notes that “the translation history of children's and young people's books [...] reflects the general appreciation – or lack thereof – of the books.” On the other hand, Koskinen and Paloposki (2015, 194-195) note that adult readers appreciate their favourite classic novels for children and young people for their nostalgic value, which is why there is a market for new editions and retranslations of such books. Koskinen and Paloposki (2015, 194-195) do not mention any clear reason for why some literary classics for children and young people get retranslated and why some of them only get reprinted. Koskinen and Paloposki (2015, 194) do, however, note based on their research that novels written by men might get retranslated more often than novels written by women.

3 Theoretical background

Chapter three introduces the theoretical framework of the thesis. The key concepts of the thesis are retranslation, translation revision and the editing of translations. The chapter also discusses the concept of translating for children. I briefly discuss previous research on the Finnish translations of Montgomery's *Anne of Green Gables* and how my own research differs from it. At the end of the chapter is a brief section on the term *realia*, meaning a concept in a source language or culture that does not exist in a target language or culture, and possible translation strategies for *realia*. The term *realia* is relevant to my research because I have chosen to examine the differences between the two Finnish translation versions (1920 and 1961) of Montgomery's *Anne of Green Gables* through the following categories of *realia*: proper nouns, literary quotes, nature and geography, measurements, buildings, food, textiles, and society and culture (subcategories: attitudes, trade, education, politics, diseases, customs, religion, leisure).

3.1 Retranslation and revisiting translations

The key concepts of the thesis are retranslation, translation revision and the editing of translations. According to Koskinen and Paloposki (2015, 8-9) there is no unambiguous definition for the term “retranslation”, and their definition for the term is “a translation of a text which has been translated into the same language before”. This is similar to the definition that Tieteen termipankki/The Helsinki term bank for the arts and sciences (2022) gives: “a new translation of a text which has been translated into a particular target language before”. It can be difficult to tell the difference

between a revised translation and a retranslation. It seems that the 1961 “revised” Finnish language translation version of *Anne of Green Gables* belongs in the former category, not the latter. Koskinen and Paloposki (2015, 104) view “revising a text and retranslation as two separate acts” unlike, for example, Ljuba Tarvi who, according to Koskinen and Paloposki (2015, 104), has noted based on her research that “adding even a comma makes a translation a retranslation”. André Lefevere (1992, 2) classifies translation as one form of rewriting, and Paloposki (2010, 32) notes that “rettranslation [into Finnish] and editing an old [Finnish] translation can go hand in hand and intertwine in many ways”. It seems that the concepts of retranslation, rewriting and translation revision are closely related, and researchers have different views on to what degree these concepts overlap.

Paloposki (2010, 44) makes the surprising notion that reprints of novels are often edited or shortened which is not always communicated to the readers. The 1961 “revised” Finnish translation version of *Anne of Green Gables* is one such reprint in which the readers are notified of the revisions. It is also one of the youth literature classics which, according to Paloposki, (2010, 32), have been largely revised yet never retranslated. Paloposki (2010, 40) notes that translation revision has been considered “faster and cheaper” than retranslation but adds that many Finnish translators have said it is easier and more appealing to them to retranslate than to revise translations. Koskinen and Paloposki (2015, 168) note that information on who revised a translation and what methods they used often remains unknown to readers. The history of language maintenance in Finland has also had an effect on translation revision – the beginning of the 20th century was an important time for the Finnish language standardization, and as the norms of the language changed the demand for translation revision grew. (Koskinen and Paloposki 2015, 122-123) Some of the old translations that are now considered dated and grammatically incorrect are still valued by readers for various reasons. Koskinen and Paloposki (2015, 129-130) note that the dated language of some old Finnish translation versions is perceived as rich and enjoyable by modern readers, and bring up Samuli Suomalainen’s 1882 Finnish translation (*Kuolleet sielut*) of *Мёртвые души/Dead Souls* by Nikolai Gogol as one such old translation version that is still enjoyed by readers – not despite its dated Finnish language but because of it.

3.2 Translating for children

Riitta Oittinen’s (2001, 165) definition for translating fiction is “translating word art: it is translating a poem, a novel, a short story, a play or a picture book targeted at children or adults”. Oittinen (2001, 165) also notes that “a translation is always targeted at a certain type of reader which effects the translator’s decisions while working and the end result” and that whether a work of fiction is considered to be targeted at adults or children can change “between cultures and points

in time”. As an example, Oittinen (2000 [2], 62) brings up the novel *Alice’s Adventures in Wonderland* which its writer Lewis Carroll considered to be targeted at children and which some modern readers consider to be targeted more at adults. Readers’ perceptions of L. M. Montgomery’s work has also changed over time. In the early 20th century, Montgomery’s work was considered to be targeted at both children and adults – most likely because there wasn’t a particularly strict divide between literature for children and adults at the time, and because Montgomery’s work included elements that appealed to children (such as the main character ending up on all kinds of adventures as well as growing up) and adults (such as the kind of humour and social criticism unlikely to be understood by child readers) both. (Leden 2018, 123-124) Lathey (2015, 16) notes that only a highly skilled translator is able to include both elements of the source text into the target text. Leden (2018, 124) notes that sometime in the 1920s a change occurred after which Montgomery’s work has been largely considered to be targeted at children. Oittinen (2000 [1], 281-282) notes that literature for children and young people is difficult to define, and brings up as possible definitions the following: “everything that adults have written for children”, all literature which a child reads, “literature produced by a child”, “all text and images [...] which a child accepts as their own literature”, and “what library workers have placed into the children’s library department”. Tiina Puurtinen (2000, 106-107) notes that children’s literature has not been appreciated or studied very much even though, according to Puurtinen (127), “translations make up a significant portion of children’s literature in Finland and therefore they have a large linguistic and ideological significance”. Puurtinen (107) brings up the following Zohar Shavit’s ideas on how children’s literature ought to be translated: by ensuring that the translation is an ideologically and morally good influence on the child reader and by “adjusting the plot, character descriptions and language of the book to match the child’s understanding and reading capability”. Puurtinen notes that ideas of what is an ideologically and morally good influence on a child and what a child is capable of understanding depend on the time and culture. Puurtinen (107) also notes that translators of children’s literature are often allowed and even encouraged to “manipulate” the source text more than translators of adults’ literature are. “Manipulation” here refers to translation solutions “based on educational views or ideological differences between the source and target cultures” (Puurtinen 2000, 107). It seems that a common phenomenon in the translation of children’s literature is an emphasis on conveying the prevalent attitudes and ideals of the time to the child reader at the expense of conveying the contents of the source text to the child reader as precisely and faithfully as possible. Puurtinen (2000, 107-108) gives examples of said phenomenon, including the French translations of Astrid Lindgren’s Pippi Långstrump/Pippi Longstocking books in which Pippi is a “well-behaved, well-raised girl” and not the “anarchist, behavioural norm breaking” child she is in

the source texts. There has been discussion on whether the French translation version of Pippi can be considered the same character anymore (108), but it has also been noted that “language is a powerful tool of socialization because through language a child learns ways of thinking widely accepted in the society” (119) – therefore it is understandable that there has been an emphasis on children’s literature as an educational tool. Lathey (2010, 196) notes that in the early 20th century the approach to children was authoritative which was reflected in the emphasis on conveying the societal values in the translation of children’s literature. Päivi Heikkilä-Halttunen (2007, 475-476) lists the following translation strategies related to education, ideology and children’s understanding: “in the Finnish translations of classic literature for girls, sentimentality was often reduced, intertextual references to literature unknown in Finland were deleted, and abundant descriptions of the setting, nature, and emotions were reduced”. According to Emilia Cronvall (2007, 360), sentimentality was a common feature in novels for women published in the early 20th century in which “the main character is an orphan who devotes themselves to enlivening other people’s lives but finds the love of their life at the end”. Cronvall mentions L. M. Montgomery’s books as examples of such novels, and Cronvall’s above description does remind one of the overall plot of the *Anne* series in which the orphan Anne arrives to enliven the lives of Marilla and Matthew and ends up marrying the love of her life, Gilbert Blythe. The reduction of sentimentality in the target text in the Finnish translations of Montgomery’s *Anne* series might partially be caused by children’s literature being regarded as an educational tool particularly in the 1960s and therefore the emphasis being on whatever were regarded as the educational elements of the text, as Leden (2018, 121) notes. Considering this, it is intriguing to examine particularly the 1961 Finnish translation version of *Anne of Green Gables*. Another goal in the translation of children’s literature has been to give the illusion of the text having been originally written in the target language. This has been achieved by increasing the target text’s readability through reducing elements of the source text which are unfamiliar in the target language and culture, as well as through reducing the visibility of the translator’s work in the target text. (Lathey 2010, 198) In addition to this, children’s reading capabilities have been taken into consideration through simplifying and clarifying complex grammatical structures. (Lathey 2015, 30)

3.3 Previous research on the translations of Anne of Green Gables

There has been some research on the translations of Montgomery’s *Anne* series. In her 2021 dissertation titled *Adaption av flickskap : normbegränsande och normbrytande i flickböcker översatta från engelska till svenska och finska 1945–1965*, Laura Leden studied adaptation in the books for girls translated from English into Swedish and Finnish in 1945-1965 and included

Montgomery's books in her study. Leden (2021, 6) examines how the girlhood related norms of the target language and culture are reflected in the translations. Leden (6) also examines the Swedish and Finnish translations of books for girls through the polysystem theory and studies whether the way books for girls have been translated in Sweden has effected how books for girls have been translated in Finland. Some parts of the *Anne* series have been studied in Master's theses in Finland. Heidi Alander examines the first part of the series, *Anne of Green Gables* (1908), in her 2013 Master's thesis titled "Lövers Lanella Rakastavaisten polulle: erisnimien suomennokset Lucy Maud Montgomeryn Annan nuoruusvuosissa". Alander examines and compares the source text *Anne of Green Gables*, the 1920 Finnish translation version (*Annan nuoruusvuodet*) by Hilja Vesala, and the 1961 "revised" Finnish translation version based on Hilja Vesala's original Finnish translation. Alander focuses solely on the proper nouns in the text, and the theoretical background of the thesis consists of onomastics and translation studies. Taru Karonen examines the second part of the series, *Anne of Avonlea* (1909), in her 2007 Master's thesis titled "Vihervaaran Anna ajan hampaissa. Anne of Avonlea -romaanin alkuperäinen ja uudistettu suomennos". Karonen examines and compares the source text *Anne of Avonlea*, the 1921 Finnish translation version (*Anna ystävämmme*) by Hilja Vesala, and the 1961 "revised" Finnish translation version based on Hilja Vesala's original Finnish translation. Karonen focuses on the culture-bound references in the text – including historical, political and religious references – as well as parts of the text that have been removed in the Finnish translations. Karonen (2007, 65-66) also briefly mentions that the wording has been modernized in the "revised" Finnish translation and that two good subjects for further study would be the characters' ways of speaking and the descriptions of everyday phenomena. My own thesis is related to the theses of Alander and Karonen, but the ways in which my thesis differs from theirs are the following: I examine the novel *Anne of Green Gables* with a much wider focus than Alander and I examine the novel through a similar categorization as Karonen has used when examining the novel *Anne of Avonlea*.

3.4 Realia

In translation studies, realia are concepts in a source culture that do not exist in a target culture. The term "realia" comes from Latin and means "real things". The name comes from how the concepts classified as realia are concepts related to the reality "outside of language", as opposed to concepts "within language" such as grammar, allegories and idioms. Therefore realia are concepts related to "reality". Naturally, researchers have had different ideas about what can be classified as "real". (Leppihalme 2011, 126) Some researchers do not think concepts in fictive texts should be called realia, and Mika Loponen (2009, 165-175) has proposed the term "irrealia" to be used when

referring to concepts that exist in fictive worlds but not in our reality. Realia are often in the forms of nouns or noun clauses; other possible forms are verbs referring to culture-bound gestures, such as *nod* (English) vs. *hocher la tête* (French) (Vinay and Darbelnet 1975, 69). Researchers have grouped realia into categories in different ways. Birgit Nedergaard-Larsen (1993, 207-241) has proposed the following four main categories: 1. geography, 2. history, 3. society, and 4. culture. Nedergaard-Larsen divides the category of society into the following sub-categories: industry/economy, social organization, politics, social circumstances, ways of living, and habits/practices. The last one of these – habits/practices – is further divided into the following sub-categories: habitation, transportation, food, meals, clothing, everyday objects, and familial relationships. Pekka Kujamäki (1998, 26-27) has divided realia in the 19th century Finnish novels into the following six categories: 1. society, 2. leisure activities, 3. proper nouns, 4. nature, 5. mythology, and 6. everyday objects (clothing, food, tools etc.). (Leppihalme 2011, 126-127) In my thesis, I have examined realia by using the following categories: proper nouns, literary quotes, nature and geography, measurements, buildings, food, textiles, and society and culture (subcategories: attitudes, trade, education, politics, diseases, customs, religion, leisure). Leppihalme (2011, 129) suggests the following translation strategies for realia: 1. direct transfer of a word from the source text into the target text and possibly making small changes to the spelling (e.g. *Aristoteles* in Finnish and *Aristotle* in English) and/or adding cursive, 2. a translation loan or forming a neologism to the target language by translating the source language text word to word (e.g. *kick sled*, the English translation of the Finnish *potkukelkka*), 3. cultural adaptation in which the source language text is translated as some substitutive concept in the target language (e.g. in translating children's literature, the source text's *beer* may be translated as *lemonade*), 4. substituting a hyponym with a hypernym (e.g. translating the source text's *Oreo* as *a cookie*), 5. explanatory additions to the target text (e.g. *Tuonela* from Finnish mythology translated as *Tuonela: the Land of the Dead* into English), 6. adding an explanation in the form of paratext, such as a footnote or a glossary, and 7. leaving the source text realia out of the target text. In this thesis, translation strategies are not the focus since I examine and compare two Finnish translations. However, I may bring up some changes in my analysis in which the translation's editor has used a different translation strategy than the original translator.

4 Analysis

In this chapter I introduce the source material I've chosen for my analysis, divide the material into categories of realia and analyse the material under each category. I have chosen five chapters from the novel *Anne of Green Gables* for my analysis: chapter 1 ("Mrs Rachel Lynde is Surprised"),

chapter 11 (“Anne’s Impressions of Sunday School”), chapter 18 (“Anne to the Rescue”), chapter 24 (“Miss Stacy and her Pupils get up a Concert”), and chapter 38 (“The Bend in the Road”). In my analysis, I compare the 1920 and 1961 Finnish translation versions and also reference the English language source text for richer, more comprehensive analysis. I have divided the differences between the Finnish translation versions into the following categories of realia: literary quotes, proper nouns, nature and geography, measurements, buildings, food, textiles, and society and culture (subcategories: attitudes, trade, education, politics, diseases, customs, religion, leisure).

On a macro level, all three versions of *Anne of Green Gables* I’ve chosen for my analysis are similar: they all have 38 chapters, and the plot remains the same in each version. One difference is that in the 2014 source text edition of the novel, the table of contents is in the beginning and in both Finnish translation versions the table of contents is at the end of the book. A difference between the Finnish translation versions is that at the end of the 1920 translation version (Montgomery 1920: 391-392) there is a list of books by Anni Swan and Finnish translations of books by Louisa M. Alcott and Jean Webster, all published by WSOY. The list is intended as reading suggestions for young readers. At the end of the 1961 translation version (Montgomery [1961] 2006: 286-287), however, is a short introductory text on L. M. Montgomery’s life, literary career and most essential work. Neither Finnish translation has an editor’s foreword. Both versions have one translator’s footnote in chapter one (see category “proper nouns”).

In the material there are a few literary quotes from the Bible, poems, and plays, which Anne and her friends say out loud. The bible quote in chapter 11 has most likely been edited in the 1961 translation version (Montgomery [1961] 2006: 82) for the sake of language modernization. Perhaps the most intriguing example is in chapter 24 where, in the English language source text (Montgomery [1908] 2014: 264), Anne quotes Henry Glassford Bell’s poem titled “Mary, Queen of Scots” in class. In the 1920 Finnish translation version (Montgomery 1920: 248), however, Anne quotes Paavo Cajander’s 1885 Finnish translation (Shakespeare & Cajander 1944: 15) of William Shakespeare’s play *Macbeth*, and in the 1961 Finnish translation version (Montgomery [1961] 2006: 182) Anne quotes Yrjö Jylhä’s Finnish translation (“Hylätty merenhaltia”) of Matthew Arnold’s poem titled “The Forsaken Merman”. The literary quote in the 1920 Finnish translation version reflects ambition, cruelty and selfishness while the literary quote in the 1961 Finnish translation version reflects tenderness, family focus and melancholy. The atmosphere of the source text’s literary quote is closer to that of the 1961 Finnish translation version’s literary quote, but the context of the source text’s literary quote reflects the 1920 Finnish translation version’s literary quote more.

Vappu Kannas (2014, 51) notes that proper nouns in a source text have often been changed into equivalent Finnish names in old Finnish translations of books for children and young people. This custom can be seen in the very first sentence of the 1920 Finnish translation version of *Anne of Green Gables* where the source text's *Rachel Lynde* is changed into *Rakel Lynde*. The name has been changed back into *Rachel* in the 1961 Finnish translation version. In chapter 11, Anne's name in the source text (Montgomery [1908] 2014: 111) has been changed into *Anna* in both Finnish translation versions (Montgomery 1920: 109) (Montgomery [1961] 2006: 81). A noteworthy detail not included in the scope of my material is the exchange between Anne and Marilla in chapter three where Anne asks to be called *Anne spelled with an e* (Montgomery [1908] 2014, 34). In both Finnish translation versions, Anne's real name is *Anni* and she asks to be called *Anna* – in other words, *Anni* with an *a* (Montgomery 1920, 36; Montgomery [1961] 2006, 28). This is an interesting translation strategy, and its goal has likely been to change the source text's proper name into a Finnish equivalent. While the name *Anne* has also been used in Finland, according to the Digital and Population Data Services Agency of Finland (4.4.2022) *Anne* was a much less popular name than *Anni* or *Anna* when the 1920 Finnish translation was published, and the name *Anna* was much more popular than the name *Anni* around the same time. This likely reflects the opinions of the Finnish population at the time and could therefore be why *Anna* has been chosen as the name *Anne* Shirley considers to be more beautiful than the name *Anni*. The spelling mistakes of a few proper names have been corrected in the 1961 Finnish translation version and, in one case, a proper name that was in correct form in the 1920 Finnish translation version has for some reason been changed into an erroneous form in the 1961 version. An explanatory footnote has been added to both Finnish translation versions in the case of a "*Home*" boy (Montgomery [1908] 2014: 8). The footnote includes the following in both translation versions: *Barnado, an English doctor, established grand charities and educational institutions for the street boys of London* (Montgomery 1920: 12; Montgomery [1961] 2006: 10). The names of two institutions in the material – *the Church Aid Society* and *Foreign Missions Auxiliary* (Montgomery [1908] 2014, 2) – have been changed into something more unofficial and casual in the 1961 Finnish translation version (Montgomery [1961] 2006: 5).

There are plenty of nature and geography related examples in the material, which is hardly surprising since *Anne of Green Gables* is famous for its rich descriptions of the natural world. In many of the examples, it would appear that the source text's nature descriptions have been attempted to change into Finnish equivalents in the 1920 translation version and these parts have then been changed in the 1961 translation version to faithfully reflect the source text. In many other

examples, nature descriptions in the source text have been translated into Finnish by using different words in the translation versions but the words are synonyms and reflect the source text faithfully.

There are few examples of measurements in the material. In one example, *a scant quarter of a mile* (Montgomery [1908] 2014: 4) has been changed into a more imprecise measurement of distance in the 1920 Finnish translation version which has been changed into a more precise measurement of distance faithfully reflecting the source text in the 1961 Finnish translation version. In another two examples, the 1920 translation version is the one which faithfully reflects the source text while the 1961 version is more imprecise.

There are few examples related to buildings in the text. It would appear that the reasons for differences between the Finnish translation versions in these cases have been language modernization and language standardization.

There are some food related examples in the material. An interesting example is the source text's *tea* (Montgomery [1908] 2014) which refers to a specific meal in the source culture that does not exist in the Finnish target culture. The example has been translated into Finnish slightly more accurately in the 1961 translation version (Montgomery [1961] 2006, 8). Another interesting thing to note is that both the contents of said *tea* and the contents of another similar meal Anne enjoys at Diana's house in chapter 18 have been translated quite accurately as sweet meals in the 1961 Finnish translation version (Montgomery [1961] 2006: 8, 145) and changed into saltier meals in the 1920 Finnish translation version (Montgomery 1920: 8, 203). However, the *tea* in chapter 18 includes some salty dishes in the 1961 translation version as well. There is perhaps an educational element in the inclusion of the salty dishes – the intention may have been to convey a more balanced diet to young readers, and meals consisting entirely of sweet things may have been considered a bad influence that ought to be edited.

There are a couple of examples related to textiles in the material. The example of *cotton warp' quilts* (Montgomery [1908] 2014: 2) is interesting because the source text does not mention for whom the quilts that Rachel Lynde is making are intended but both Finnish translation versions of this example include a mention that the quilts are intended for babies (Montgomery 1920: 6) (Montgomery [1961] 2006: 5). A possible reason for such a change may be the gender stereotype of women being family-oriented and therefore making handicrafts for children. Some differences in the textile related examples between the Finnish translation versions seem to be caused by language modernization.

Vappu Kannas (2014: 58) notes that “a revised Finnish translation from the 1960s may actually be more conservative and have more gendered marketing than in, for example, the 1920s”. Kannas is specifically referring to Montgomery’s *Emily of New Moon*, but the same pattern can be seen in the 1920 and 1961 Finnish translation versions of Montgomery’s *Anne of Green Gables* as well. In the examples related to attitudes in the material, the 1961 Finnish translation version is often more moralizing, gendered and chaste than the 1920 Finnish translation version. One gender related example is *girls [...] the men* (Montgomery [1908] 2014: 422), referring to university students who arguably exist somewhere between a child and an adult when it comes to age. The 1920 translation version mitigates the strange “female children and adult men” juxtaposition somewhat by pointing out that the men in question are *young* (Montgomery 1920: 384), while the 1961 translation version reflects the source text faithfully (Montgomery [1961] 2006: 279).

There are few trade related examples in the material. The differences between the Finnish translations of *William J. Blair’s store* (Montgomery [1908] 2014: 3) and other mentions of the same store seem to be caused by language modernization.

There are a few education related examples in the material. The difference between the Finnish translations of the educational institutions – the teacher education college Queen’s Academy, only referred to as *Queen’s* (Montgomery [1908] 2014: 194, 420) in the material, and Redmond College, referred to as *college* (Montgomery [1908] 2014: 422) in the material – seem to be caused by language modernization since the names for educational institutions in Finland had somewhat changed between the publication of the 1920 and 1961 translation versions.

There are few politics related examples in the material, but they are intriguing. There are two references to liberalism – *Grits* (Montgomery [1908] 2014: 193), meaning members of the Liberal Party of Canada (TCE), and *Liberal* (Montgomery [1908] 2014: 200). The latter has been translated into Finnish in a way that faithfully reflects the source text (Montgomery 1920: 193) (Montgomery [1961] 2006: 143). The former, however, has been translated in a way that faithfully reflects the source text in the 1961 Finnish translation version (138) and in a way that suggests Liberals are “radical” in the 1920 Finnish translation version (186). This change may be explained by the context within the novel: Anne is telling the old, conservative Matthew about some of her young, male peers at school who are Grits, and calling said Grits “radical” in the 1920 translation version may be a way of emphasizing the contrast in both age and political beliefs between Matthew and Anne’s peers.

There is one example related to diseases in the material. In chapter one, Marilla tells Rachel Lynde about Matthew's poor health and says that *his heart troubles him* (Montgomery [1908] 2014: 8). This has been translated in a way that reflects the source text's informal description in the 1920 Finnish translation version (Montgomery 1920: 12) and in a more concise, medically accurate manner in the 1961 Finnish translation version (Montgomery [1961] 2006: 10).

There are many examples related to customs in the material. They have to do with interaction norms and manners. A synonym for latter, *decorum* (Montgomery [1908] 2014: 1), has been translated into Finnish in the 1961 translation version (Montgomery [1961] 2006: 5) in a way that has most likely been viewed as more easily understandable for young readers than the way the word has been translated into Finnish in the 1920 translation version (Montgomery 1920: 5). There are a few interesting examples in which a woman expressing herself loudly in the source text and the 1920 Finnish translation version expresses herself in a notably more quiet and contained manner in the 1961 Finnish translation version. It is possible that this change in the 1961 translation version has been effected by the behavioural and gender norms of the time of publication and the change has possibly been made to give young readers a certain impression of how a woman should behave.

There are a few examples related to religion in the material. They all have to do with *Sunday-school* (Montgomery [1908] 2014: 110) to which Marilla sends Anne. The differences between the Finnish translations of said examples in the 1920 and 1961 translation versions seem to be caused by language modernization. In the case of *quarterlies* (Montgomery [1908] 2014: 110) – which, according to *The Annotated Anne of Green Gables*, refer to "lesson notes for Sunday Schools, issued every three months" – the 1961 Finnish translation version (80) reflects the source text's meaning more accurately than the 1920 Finnish translation version (108).

There are few leisure related examples in the material. Interestingly, in the case of *concert* (Montgomery [1908] 2014: 266), the similar Finnish word *konsertti* would likely be too formal and professional for the context within the novel, which is an evening of amateur performances by Anne and her school friends, organized by their teacher Miss Stacy. Therefore both Finnish translation versions reflect the informal nature of the occasion (Montgomery 1920: 250) (Montgomery [1961] 2006: 183). In the case of *vacations* (Montgomery [1908] 2014: 419), the difference between the 1920 Finnish translation version (380) and the 1961 Finnish translation version (277) seems to be caused by language modernization.

5 Conclusion

The research questions of my thesis were the following: What kind of differences can be found between the 1920 and 1961 Finnish translation versions of L. M. Montgomery's novel *Anne of Green Gables*? What are the potential reasons for the aforementioned differences between the translation versions? What do the differences between the translation versions say about the times in which the translations were published? I included the English language source text of *Anne of Green Gables* in my comparisons and analysis and divided the translation differences I found in my material into the following categories of realia: literary quotes, proper nouns, nature and geography, measurements, buildings, food, textiles, and society and culture (subcategories: attitudes, trade, education, politics, diseases, customs, religion, leisure). A particularly large amount of examples were found in the categories of nature and geography, proper names, food, attitudes and customs. Literary quotes ended up being a fascinating category, particularly the example where the source text's quote from Henry Glassford Bell's poem "Mary, Queen of Scots" was changed into a quote from Paavo Cajander's Finnish translation of William Shakespeare's *Macbeth* in the 1920 Finnish translation version and again into a quote from Yrjö Jylhä's Finnish translation of Matthew Arnold's poem "The Forsaken Mermaid".

Many examples of language modernization as well as some typo corrections were found in the material. This can be explained by the norms of the Finnish language changing a lot in the early 20th century, as mentioned in chapter 3.1. It is therefore understandable that the language of the 1920 translation version has been corrected in the 1961 translation version. At times, however, it was the 1961 translation version where errors were found while the 1920 translation version had been correct. The material included examples of the 1920 translation version changing concepts of the source text into Finnish equivalents, particularly in the nature and geography category. The material also included examples of the translation version published in the 1960s actually being more conservative, moralizing and chaste than the translation version published in the 1920s – as discussed by Vappu Kannas (2014: 58) – particularly in the categories of attitudes and customs. This is also related to the concept of children's literature as an educational tool (Leden 2018) mentioned in chapter 3.2.

A possible subject for further study would be to consider what should be taken into consideration if a retranslation of *Anne of Green Gables* into Finnish was to be made. Ideas of what is a good translation and what should be taken into consideration when translating literature for children are likely to continue to change with time, which is why the aforementioned subject seems likely to continue being an interesting topic for a long time. In addition to this, a Finnish retranslation of

Montgomery's *Anne of Green Gables* seems long overdue. Hopefully there will be one in the near or far future.